

Bekendtgørelse nr. 1345 af 15. december 2004

Bekendtgørelse om uddannelsen til 2-årigt hf

(hf-bekendtgørelsen)

I medfør af § 10, stk. 4, § 14, stk. 3, § 15, stk. 2, § 16, stk. 4, § 17, § 25, § 35, stk. 1, § 36, stk. 3, § 37, stk. 3, § 38, stk. 2, og § 41, stk. 3, i lov nr. 97 af 18. februar 2004 om uddannelsen til højere forberedelseksamen (hf-loven) fastsættes følgende:

Kapitel 1

Uddannelsens profil, varighed og omfang

§ 1. Uddannelsen til højere forberedelseksamen tilrettelagt som en 2-årig ungdomsuddannelse er målrettet mod unge med interesse for viden, fordybelse, perspektivering og abstraktion, og som primært sigter mod videregående uddannelse. Uddannelsen udgør en helhed og afsluttes med en eksamen efter national standard.

Stk. 2. Formålet med uddannelsen er at forberede kursisterne til videregående uddannelse, herunder at de tilegner sig almindelig viden og kompetencer gennem uddannelsens kombination af faglig bredde og dybde og gennem samspillet mellem fagene.

Stk. 3. Kursisterne skal gennem uddannelsens faglige og pædagogiske progression udvikle faglig indsigt og studiekompetence. De skal opnå fortrolighed med at anvende forskellige arbejdsformer og evne til at fungere i et studiemiljø, hvor kravene til selvstændighed, samarbejde og sans for at opsøge viden er centrale.

Stk. 4. Uddannelsen skal have et dannelsesperspektiv med vægt på kursisternes udvikling af personlig myndighed. Kursisterne skal derfor lære at forholde sig reflekterende og ansvarligt til deres omverden: medmennesker, natur og

samfund, og til deres egen udvikling. Uddannelsen skal tillige udvikle kursisternes kreative og innovative evner og deres kritiske sans.

Stk. 5. Uddannelsen og skolekulturen som helhed skal forberede kursisterne til medbestemmelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Undervisningen og kursets hele dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati. Kursisterne skal derigennem opnå forudsætninger for aktiv medvirken i et demokratisk samfund og forståelse for mulighederne for individuelt og i fællesskab at bidrage til udvikling og forandring samt forståelse af såvel det nære som det europæiske og globale perspektiv.

§ 2. Det 2-årige hf gennemføres med vægt på såvel det teoretiske som det anvendelsesorienterede. Uddannelsen skal udvikle kursisternes evne til faglig fordybelse og deres forståelse af sammenhæng mellem fagene samt fremme af den enkelte kursists ansvarlighed for egne og fælles resultater. Kursisterne skal opnå analytiske og kritiske færdigheder samt opnå indsigt i naturvidenskabelige, samfundsvidenskabelige og humanistiske sammenhænge. De skal tillige udvikle deres sproglige kompetencer.

§ 3. Den samlede uddannelsestid, jf. § 4, for kursister i det 2-årige hf omfatter mindst 1625 timer á 60 minutter.

Stk. 2. For kursister, der har fået godkendt merit, henholdsvis substitution, efter reglerne herom, kan kurset tilrettelægges individuelle forløb, med en uddannelsestid på under 1625 timer.

§ 4. Uddannelsestiden omfatter den samlede

lærerstyrede kursistaktivitet, dvs. den tid, kursisterne deltager i forskellige former for lærerstyret undervisning og øvrige aktiviteter, der er organiseret af kurset til realisering af uddannelsens formål, herunder faglig og metodisk vejledning, jf. § 26, stk. 1.

Stk. 2. Kursisternes forberedelse til undervisningen, det skriftlige arbejde, de officielle prøver, vejledning til gennemførelse af uddannelsen, jf. § 26, stk. 2, frivillig undervisning, jf. § 21, studiekredse, jf. § 22, og åbent værksted, jf. § 23, er ikke omfattet af uddannelsestiden.

Kapitel 2

Uddannelsens struktur og indhold

§ 5. En hf-eksamen består af fag på gymnasialt C-, B- og A-niveau, hvor A er det højeste niveau.

Stk. 2. Det 2-årige hf omfatter for alle kursister obligatoriske fag, jf. § 6, obligatoriske faggrupper, jf. § 7, og valgfag, jf. §§ 8 og 9. Hertil kommer en større skriftlig opgave, jf. § 14, projektperioder inkl. et eksamensprojekt, jf. § 15, et introduktionskursus, jf. § 16, og skemalagt værkstedsundervisning, jf. § 17.

Stk. 3. Kurset skal tilbyde kursisterne frivillig undervisning, jf. § 21, vejledning, jf. § 26, stk. 1 og 2, og kan tilbyde en række øvrige aktiviteter, jf. §§ 18-20, §§ 22 og 23.

Obligatoriske fag

§ 6. Uddannelsestiden omfatter:

- 1) Dansk A: 240 timer.
- 2) Engelsk B: 210 timer.
- 3) Matematik C: 125 timer.
- 4) Idræt C: 75 timer.
- 5) Praktisk/musisk fag C: 75 timer.

Stk. 2. Der afsættes 75 timer til øvrige fag på C-niveau, 125 timer til løft fra C til B-niveau og 125 timer til løft fra B- til A-niveau.

Stk. 3. Undervisningen i dansk og engelsk placeres i 1. og 2. hf. Kursets leder træffer beslutning om fordeling af timerne mellem de to år.

Stk. 4. Undervisningen i matematik, idræt og det praktisk/musiske fag kan efter kursets leders beslutning placeres i 1. eller 2. hf, dog således at der på det enkelte hf-kursus altid udbydes mindst et forløb i matematik C i 1. hf.

Stk. 5. Kursisterne skal ved optagelsen tilkendegive ønske om et af følgende praktisk/musiske fag: Billedkunst, dans, design, dramatik, medie-fag og musik, jf. § 31.

Obligatoriske faggrupper

§ 7. Uddannelsestiden omfatter:

- 1) En naturvidenskabelig faggruppe, der omfatter biologi C, geografi C og kemi C, med tilsammen 225 timer.
- 2) En kultur- og samfundsfaggruppe, der omfatter historie B, samfundsfag C og religion C, med tilsammen 300 timer.

Stk. 2. Undervisningen i den naturvidenskabelige faggruppe afsluttes i 1. hf, mens undervisningen i kultur- og samfundsfaggruppen placeres i 1. og 2. hf. Kursets leder træffer beslutning om fordeling af timerne mellem de to år.

Stk. 3. Kursets leder beslutter, hvordan den uddannelsestid, faggrupperne er tildelt, fordeles mellem de enkelte fag, så faggruppernes særfaglige mål tilgodeses bedst muligt.

Valgfag

§ 8. Som valgfag kan kurset udbyde praktiske/musiske fag fra denne bekendtgørelse, fag fra bekendtgørelsen om valgfag fælles for de gymnasiale uddannelser og fag fra andre gymnasiale uddannelser, jf. hf-enkeltfagsbekendtgørelsen, stx-bekendtgørelsen, hhx-bekendtgørelsen og htx-bekendtgørelsen. Undervisningen sker efter reglerne for det pågældende fag.

Stk. 2. Kurset kan udbyde andre valgfag end nævnt i stk. 1, jf. § 32, stk. 3.

Stk. 3. Kursets leder kan beslutte at udbyde et antal valgfag i en gruppe (fagpakke) med et overordnet emne.

Stk. 4. Kursisterne skal ved optagelsen på kurset tilkendegive ønske om valg af en udbudt fagpakke henholdsvis valg af valgfag, såfremt kurset udbyder valgfag på 1. hf.

§ 9. Det praktisk/musiske fag, jf. § 6, stk. 5, kan indgå i en fagpakke, jf. § 8, stk. 3.

Stk. 2. Kurset kan beslutte, at ét valgfag, fx 2. fremmedsprog, skal vælges af alle kursister.

§ 10. Kursets leder kan efter ansøgning tillade, at en kursist i uddannelsestiden følger undervisningen i et valgfag på en anden gymnasial uddannelse, hvis faget ikke etableres på kurset eller ikke oprettes på det ønskede niveau på kurset.

Stk. 2. Et valgfag, der tages på en anden gymnasial uddannelse, afsluttes altid med prøve.

Stk. 3. En kursist kan ikke som valgfag modtage undervisning i et fag på samme eller på lavere

niveau, end det niveau der indgår i den obligatoriske undervisning.

§ 11. For den enkelte kursist skal uddannelses-tiden i valgfag i alt udgøre mindst 250 timer og omfatte 2-3 og maksimalt 4 valgfag på C-, B- eller A-niveau. Mindstekravet er 2 fag på B-niveau eller 1 fag på B-niveau og 2 fag på C-niveau eller 1 fag på A-niveau og 1 fag på C-niveau. Hvis A-niveaufaget er engelsk, kræves der mindst 2 fag på C-niveau eller 1 fag på B-niveau.

Stk. 2. Den enkelte kursist kan efter godkendelse af kursets leder følge undervisningen i ekstra valgfag.

§ 12. Den enkelte kursist skal have fulgt eller følge undervisningen på det nærmest underliggende niveau, før vedkommende kan påbegynde undervisningen på et højere niveau i faget.

Stk. 2. Kursets leder kan fravige stk. 1, hvor kursistens reelle faglige kvalifikationer skønnes at være tilstrækkelige.

§ 13. Valg af fysik A og kemi A er betinget af, at kursisten følger undervisning i matematik B eller har faglige forudsætninger svarende til matematik B.

Stk. 2. Valg af tysk eller fransk som fortsætter-sprog er betinget af, at kursisten har aflagt folkeskolens afgangsprøve i det pågældende fag eller på anden måde har opnået tilsvarende kvalifikationer.

Stk. 3. Kursets leder kan fravige stk. 1 og 2, hvor kursistens reelle faglige kvalifikationer skønnes at være tilstrækkelige.

Større skriftlig opgave

§ 14. I 4. semester udarbejder kursisterne individuelt en større skriftlig opgave, jf. bilag 4. Opgaven indgår i uddannelses-tiden med 25 timer.

Projektperioder

§ 15. I uddannelses-tiden indgår projektperioder med tilsammen ca. 50 timer. Heraf afsættes i 4. semester ca. 25 timer, hvor kursisterne individuelt eller i grupper udarbejder et eksamensprojekt, jf. bilag 2.

Øvrige undervisningsaktiviteter i uddannelses-tiden

§ 16. Som en del af fagenes og faggruppernes uddannelses-tid tilrettelægges i starten af 1. se-

mester for hver klasse et *introduktionskursus* som en koordineret introduktionsperiode af ca. 4 ugers varighed, jf. bilag 3.

Stk. 2. Introduktionskurset organiseres og planlægges koordineret mellem klassens lærere inden for den faglige/flerfaglige undervisning og i værkstedsundervisningen.

Stk. 3. Kursets leder beslutter, hvordan uddannelses-tiden til introduktionskurset fordeles på fag og faggrupper.

§ 17. I hele forløbet skemalægges 50 timer til *værkstedsundervisning*, der knyttes til den enkelte klasse, jf. bilag 6.

§ 18. Dele af uddannelses-tiden kan efter kursets leders beslutning organiseres og tilrettelægges som *ekskursioner* mv.

Stk. 2. Alle ekskursioner skal godkendes af kursets leder og skal indgå i opfyldelsen af de faglige mål i samme omfang som den undervisning, de træder i stedet for.

§ 19. Kurset kan som led i undervisningen afholde *fællesarrangementer* og *temadage* og kan give mulighed for *praktikophold*.

Stk. 2. Fællesarrangementer, der skal omfatte mere end én klasse eller ét hold, kan ske på tværs af årgange og arrangeres under friere former end den sædvanlige undervisning.

Stk. 3. Temadage kan anvendes til aktiviteter på tværs af årgange, klassetrin og hold og skal have en sådan karakter, at der kan arbejdes fagligt og pædagogisk relevant på gymnasialt niveau.

Stk. 4. Praktik er ophold på en virksomhed, en institution eller lignende for én eller flere kursister. Praktik kan indgå i et undervisningsforløb i alle fag, deres samspil eller i forbindelse med de skriftlige projekter.

Stk. 5. Alle fællesarrangementer, temadage og praktikophold skal godkendes af kursets leder og indgå i opfyldelsen af uddannelsens mål.

§ 20. Dele af uddannelsen kan gennemføres ved en udenlandsk uddannelsesinstitution for kursister, der har tilmeldt sig en særlig ordning, hvor dette på forhånd er planlagt.

Aktiviteter uden for uddannelses-tiden

§ 21. Kurset skal tilbyde kursisterne *frivillig undervisning*. Kursets leder beslutter, i hvilke fag og emner undervisningen udbydes. Undervisning, der kan tilbydes kursister på tværs af

årgange, klasser og hold, kan ikke omfatte prøverelateret faglig undervisning. Undervisningen er vederlagsfri for kursisterne.

Stk. 2. Deltagelse i frivillig undervisning kan ikke gøres til en betingelse for den enkelte kursists muligheder for valg af fag eller andre aktiviteter, der udbydes af kurset som en del af uddannelsen.

§ 22. Kurset kan tilbyde kursisterne *studiekredse*. Studiekredse kan tilbydes grupper af kursister på tværs af årgange, klasser og hold. Studiekredse kan ikke omfatte prøverelateret faglig undervisning. Deltagelse er frivillig og vederlagsfri for kursisterne.

§ 23. Kurset kan tilbyde kursisterne mulighed for at anvende kursets faciliteter som *åbent værksted*, lektiecafé eller lignende for derved at styrke studiemiljøet og grundlaget for, at alle kursister får et godt fagligt udbytte.

Læreplaner

§ 24. Målene for og indholdet af undervisningen fremgår af de respektive læreplaner, jf. bilag 2-18, samt § 8, stk. 1 og 2.

§ 25. Undervisningssproget er dansk, med mindre undervisningen foregår ved en udenlandsk institution, jf. § 20. Undervisningsministeriet kan i andre tilfælde godkende, at undervisningssproget er engelsk, tysk eller fransk.

Stk. 2. I undervisningen anvendes en fælles grammatisk terminologi. Fremmedsprogede tekster kan benyttes ved undervisningen i alle fag og i deres samspil.

Stk. 3. Undervisningen skal løbende omfatte træning i studiemetodik.

Kapitel 3

Vejledning

§ 26. Kursets leder skal sikre, at der gives faglig og metodisk vejledning i de enkelte fag og i faggrupper mv. som en del af uddannelsestiden.

Stk. 2. Kursets leder skal sikre, at der ud over den i stk. 1 nævnte vejledning uden for uddannelsestiden tilbydes kursisterne individuel og kollektiv rådgivning og vejledning til gennemførelse af uddannelsen, jf. bekendtgørelse om vejledning om gennemførelse af uddannelser på Undervisningsministeriets område.

Stk. 3. Den uddannelses- og erhvervsvejledning, som kursisterne i henhold til bekendtgørel-

se om valg af uddannelse og erhverv skal tilbydes, ligger uden for uddannelsestiden.

Stk. 4. Kursets leder træffer nærmere beslutning om organiseringen og tilrettelæggelsen af vejledningen i henhold til stk. 2.

§ 27. Kursets leder udpeger blandt klassens lærerne et antal tutorer, der hver skal følge og rådgive normalt 6-8 kursister gennem hele deres undervisningsforløb, jf. bilag 5.

Kapitel 4

Uddannelsens styring

§ 28. Amtsrådet, på de private kurser bestyrelsen, fastsætter antallet af klasser, kurset er forpligtet til at oprette (kursets kapacitet), samt det mindste antal kursister, kurset er forpligtet til at optage.

§ 29. Kursets leder fastlægger det maksimale kursistantal i klasserne og træffer beslutning om fordeling af kursisterne i de enkelte klasser.

Stk. 2. Ved fordelingen af kursisterne i klasser skal kursets leder i videst muligt omfang tage hensyn til kursisternes forhåndstilkendegivelser om valg af praktisk/musisk fag, jf. § 6, stk. 5, og valgfag, jf. §§ 8 og 9.

Stk. 3. Kursets leder træffer beslutning om, at undervisningen af praktiske eller pædagogiske grunde i visse tilfælde kan organiseres i hold inden for den enkelte klasse og på tværs af årgange og klasser, og træffer beslutning om kursisternes fordeling på holdene.

§ 30. Kursets leder kan godkende, at enkeltfagskursister og elever fra en anden gymnasial uddannelse, der har valgt et fag i hf-uddannelsen, optages i en eksisterende klasse eller på et eksisterende hold.

Udbud og oprettelse af fag

§ 31. Kurset skal udbyde to eller flere af de i § 6, stk. 5, nævnte praktisk/musiske fag.

§ 32. Amtsrådet skal sikre, at der inden for hvert amt er et bredt udbud af valgfag, der dækker de tre hovedområder humaniora, naturvidenskab og samfundsvidenskab.

Stk. 2. Amtsrådet, på de private kurser bestyrelsen, godkender fagudbuddet på det enkelte kursus og koordinerer kursernes udbud af valgfag, herunder udbud af valgfag i grupper, efter indstilling fra kursets leder på de amtskommuna-

le og de private kurser henholdsvis centerrådet på et voksenuddannelsescenter.

Stk. 3. Kurset kan udbyde andre valgfag, jf. § 8, stk. 2, efter amtsrådets, på de private kurser bestyrelsens, generelle godkendelse og efter Undervisningsministeriets godkendelse af mål, indhold, niveau og prøvekrav.

Stk. 4. Kursets udbud af fag, herunder praktisk/musiske fag, jf. § 6, stk. 5, fagpakker og valgfag, der påbegyndes i 1. hf, skal offentliggøres senest den 1. december forud for fristen for ansøgning om optagelse. Udmeldingen sker på kursets eller amtsrådets hjemmeside og eventuelt på et orienteringsmøde for kommende 1. hf-kursister.

§ 33. Udbudte valghold oprettes, når der på kurser med mere end 400 kursister/elever har meldt sig mindst 10 kursister/elever til faget, og når der på kurser med højst 400 kursister/elever er mindst 7 tilmeldte. Ved skoler med både alment gymnasium og hf opgøres det samlede elevtal i de to uddannelser, når det drejer sig om fag, der kan vælges af både gymnasieelever og hf-kursister. For fag, der kun kan vælges af hf-kursister, regnes ud fra det samlede antal hf-kursister.

Stk. 2. Kursets leder træffer afgørelse om oprettelsen af konkrete valgfag. Kursets leders beslutning kan indebære, at ikke alle kursisters ønsker bliver tilgodeset. Kursets leder skal dog sikre, at alle kursister kan opfylde kravene i § 11.

Kursusår og ferie

§ 34. Bestyrelsen, på voksenuddannelsescentre centerrådet, træffer beslutning om kursusårets start.

Stk. 2. Undervisningsministeriet fastsætter det seneste tidspunkt for afslutningen af undervisningen for hvert klassetrin ved offentliggørelsen af den årlige plan for prøvernes afholdelse.

Stk. 3. Bestyrelsen, på voksenuddannelsescentre centerrådet, træffer efter indstilling fra kursets leder beslutning om antallet af skoledage og om placering af ferie- og fridage.

Kapitel 5

Undervisningens planlægning og gennemførelse

§ 35. Undervisningen planlægges og gennemføres, så målene for både uddannelsen som helhed og for de enkelte fag og faggrupper opfyldes.

Stk. 2. Undervisningen skal tilrettelægges under hensyntagen til kursisternes forskellige evner og forudsætninger.

§ 36. Kursets leder kan beslutte, at undervisningen i et fag, i faggrupper samt introduktionskursus, værkstedsundervisning og projektperioder i en klasse og på et hold kan varetages af flere lærere.

Stk. 2. Når undervisningen varetages af flere lærere, skal kursets leder fastlægge en ansvarsfordeling for den samlede undervisning, evaluering og prøve(r).

§ 37. Kursets leder sammensætter et lærerteam for hver klasse. Kursets leder kan desuden sammensætte lærerteam efter andre kriterier. Et lærerteam kan efter behov fungere i kortere eller længere tid.

Stk. 2. Kursets leder beslutter, hvilke opgaver der tillægges det enkelte lærerteam med hensyn til undervisningens planlægning, gennemførelse, evaluering og udvikling.

§ 38. Kursets leder fastlægger efter drøftelse med den enkelte classes lærerteam en overordnet plan (studieplanen) for, hvordan undervisningen løbende planlægges, gennemføres og justeres.

Stk. 2. Studieplanen skal angive en klar ansvarsfordeling mellem klassens lærere og sikre sammenhæng mellem enkeltfaglige og flerfaglige undervisningsforløb.

§ 39. Studieplanen skal omfatte alle klassens fag og faggrupper og deres samspil for derigennem at sikre progression og variation i brugen af forskellige arbejdsformer, herunder virtuelle forløb, projektarbejde og ekskursioner.

Stk. 2. Studieplanen skal omfatte den samlede undervisning samt kursisternes skriftlige arbejde.

§ 40. Studieplanen skal sikre, at der er tydelige mål for kursisternes opbygning af faglige, almen- og personlige kompetencer som forudsætning for faglig fordybelse, studiekompetence og personlig udvikling, jf. uddannelsens formål i kapitel 1.

Stk. 2. Ud over de særfaglige mål skal studieplanen omfatte udviklingen af kursisternes

- 1) mundtlige og skriftlige udtryksfærdighed og formidlingsevne

- 2) grundlæggende it-kompetencer, herunder sikring af, at kursisterne behersker it-baserede kommunikationsfora, og
- 3) bevidsthed om og evne til at kunne håndtere egne læreprocesser og beherskelse af forskellige arbejdsformer.

Stk. 3. Studieplanen skal sikre, at det skriftlige arbejde i fagenes samspil og i de enkelte fag, herunder fag med forhåndstildelt tid til skriftligt arbejde, jf. § 53, indgår med denne forhåndstildelte kursisttid i en forpligtende fælles plan for det skriftlige arbejde med henblik på realisering af såvel de fagspecifikke mål som målene anført i stk. 1 og 2.

Stk. 4. Studieplanen skal sikre, at kursisternes arbejdsbyrde fordeles jævnt over hele uddannelsesforløbet.

§ 41. Studieplanen formidles løbende på kurssets hjemmeside i overensstemmelse med bestemmelserne i lov om gennemsigtighed og åbenhed i uddannelserne m.v.

§ 42. Uden for projektperioderne, jf. § 15, kan enkeltfaglige og flerfaglige projektperioder inden for de enkelte fag og faggrupper eller på tværs af fag og faggrupper tilrettelægges i kortere sammenhængende forløb eller indbygges i skemaet og løbe over en længere periode.

Stk. 2. I 2. hf suspenderes den skemalagte undervisning i den uge, hvor kursisterne udarbejder den større skriftlige opgave, jf. § 14.

§ 43. Når undervisningen starter i et nyt fag eller på et nyt niveau, skal kursisterne have forelagt en plan for undervisningen eller medvirke ved udarbejdelsen af en sådan. For de senere faser planlægger kursister og lærere i fællesskab arbejdet.

§ 44. Kurssets leder skal sikre, at der sker en koordinering af undervisningen og det skriftlige arbejde. Koordineringen skal gøre det muligt at kombinere samtidige undervisningsforløb til forskellige niveauer i samme fag i overensstemmelse med fagets mål.

§ 45. Indtil 20 pct. af uddannelsesstunden kan foregå som undervisning, der ikke forudsætter samtidig tilstedeværelse af lærer og kursist (virtuel undervisning).

§ 46. Kurssets leder beslutter, at højst 7 pct. af kursisternes samlede uddannelsesetid anvendes til interne evalueringer, interne fællesarrange-

menter eller andre tværgående undervisningsaktiviteter i overensstemmelse med uddannelsens mål.

Stk. 2. Kurssets leder beslutter under hensyntagen til uddannelsens mål, hvordan den afsatte del skal fordeles på de enkelte fag, faggrupper og undervisningsforløb.

Skriftligt arbejde

§ 47. Amtskommunen, på de private kurser bestyrelsen, stiller for det enkelte kursus de nødvendige ressourcer til rådighed for evaluering af kursisternes skriftlige arbejde.

Stk. 2. Ressourcen anvendes til at stille skriftlige opgaver og til at evaluere kursisternes skriftlige arbejde. Kurssets leder kan som led heri tilgodese oprettelse af vidensbanker for opgaver og opgaveformuleringer samt udvikling og anvendelse af kollektive, herunder it-baserede, rettemetoder, der kan anvendes over for grupper af kursister.

Stk. 3. Skriftlige arbejder kan have form af tekster, rapporter, it-præsentationer, multimedieproduktioner mm.

§ 48. Det skriftlige arbejde skal anvendes til at sikre kvaliteten af den enkelte kursists uddannelse i forhold til målene for såvel uddannelsen som helhed som for de enkelte fag.

Stk. 2. Der skal være progression i kravene til kursisternes skriftlige arbejde.

Stk. 3. Det skriftlige arbejde skal indgå i den løbende interne evaluering.

§ 49. Skriftligt arbejde skal både inden for det enkelte fag og på tværs af fag bidrage til kursisternes kompetenceudvikling ved at

- 1) udvikle og dokumentere kursisternes færdigheder og viden inden for fagområdet,
- 2) øve kursisterne i at formidle fagligt stof i sproglig korrekt skriftlig form,
- 3) sikre mulighed for, at kursisterne kan gennemføre en selvstændig bearbejdning af problemstillinger,
- 4) øve kursisterne i at udføre systematisk skriftlig fremstilling, herunder få mulighed for at demonstrere overblik over fagligt stof,
- 5) bidrage til kursisternes fordybelse i særlige problemstillinger, og
- 6) give grundlag for kursistens og lærernes evaluering af kursistens standpunkt.

§ 50. Kursets leder beslutter, hvilke opgaver der tillægges den enkelte lærer og det enkelte lærerteam med hensyn til kursisternes skriftlige arbejde.

Stk. 2. Omfanget af kursisternes skriftlige arbejde skal tilnærmelsesvis være ens for alle kursister. Kursets leder kan dog tilgodese kursister med særlige behov.

§ 51. Omfanget af det skriftlige arbejde opgøres i kursisttid. Kursisttiden er den forventede tid, en gennemsnitlig kursist på det pågældende niveau skal bruge for at udfærdige en besvarelse af en skriftlig opgave.

§ 52. Kursets leder fastsætter efter drøftelse med de involverede lærere principper for, hvordan fastlæggelsen af kursisttiden for den enkelte opgave sker. Kursets leder fordeler kursisttiden til det skriftlige arbejde.

Stk. 2. Kursisterne skal på forhånd gøres bekendt med kursisttiden for den enkelte opgave.

§ 53. Der afsættes en kursisttid på 350-450 timer over hele uddannelsesforløbet til den enkelte kursists skriftlige arbejde. Heraf anvendes en kursisttid på 250-360 timer til

- 1) fag på A-niveau med skriftlig prøve,
- 2) fag på B-niveau med skriftlig prøve,
- 3) matematik C.

Stk. 2. Kursets leder forhåndstildeler følgende timer:

- 1) mindst 75 timer til dansk A
- 2) mindst 50 timer til engelsk B
- 3) mindst 50 timer til matematik C
- 4) mindst 45 timer til den naturvidenskabelige faggruppe
- 5) mindst 100 timer til matematik B
- 6) mindst 160 timer til matematik A
- 7) mindst 125 timer til hvert af fagene biologi A, fysik A og kemi A
- 8) mindst 110 timer til andre fag på A-niveau
- 9) mindst 40 timer til 2. fremmedsprog på B-niveau, dog 50 timer i fortsættersprog på B-niveau
- 10) mindst 25 timer til fag fra den naturvidenskabelige faggruppe, der løftes fra C- til B-niveau.

Stk. 3. For at sikre målopfyldelsen for det enkelte fag skal kursets leder ved beslutning om, hvorvidt et fag skal tildeles flere timer end den forhåndstildelte kursisttid, tage hensyn til, hvordan faget indgår i andet skriftligt arbejde.

Stk. 4. Kursets leder beslutter efter drøftelse

med de involverede lærere, hvordan den resterende kursisttid fordeles. Skriftligt arbejde inden for følgende områder skal tilgodeses:

- 1) faggrupperne og andet flerfagligt samarbejde om skriftlige produkter,
- 2) introduktionskursus,
- 3) rapportering af eksperimentelt arbejde,
- 4) internt bedømte projekter,
- 5) skriftligt arbejde i øvrige fag, herunder valgfag, og
- 6) skriftligt arbejde i fag på B-niveau, som kursisterne har tilkendegivet at ville vælge som valgfag på A-niveau.

Stk. 5. Kursets leder kan afsætte flere timer til skriftligt arbejde til kursister, der har valgt et eller flere fag på A-niveau med skriftlig prøve.

§ 54. Kursisterne har i forbindelse med det skriftlige arbejde krav på jævnlige tilbagemelding om deres standpunkt, herunder at få en uddybet evaluering af opgavebesvarelsens styrker og svagheder.

Stk. 2. Kursets leder skal jævnligt sikre sig viden om den enkelte klasses styrker, svagheder og dens faglige niveau i det skriftlige arbejde. Kursets leder anvender denne viden til efter drøftelse med de involverede lærere at sikre progression i og fordeling af det skriftlige arbejde.

§ 55. Ved evalueringen af kursisternes skriftlige arbejde benyttes forskellige evalueringsformer, herunder:

- 1) retning af kursisternes individuelle besvarelser af opgaver og test,
- 2) retning og kommentering af individuelle eller gruppebaserede skriftlige arbejder,
- 3) kommentering af delvist færdige skriftlige arbejder i en processkrivning,
- 4) samtaler med kursister eller kursistgrupper, og
- 5) kombinationer af ovenstående.

Stk. 2. Kursets leder beslutter, hvordan evalueringen af det skriftlige arbejde skal foregå.

Kapitel 6

Intern evaluering

§ 56. Kursets leder sikrer, at der udarbejdes en evalueringsplan for kurset. Planen skal omfatte en evaluering af studieplanen, herunder planlægning og gennemførelse af undervisningen for de enkelte klasser og hold og i de enkelte fag. Både kursets leder, lærere og kursister skal deltage i evalueringen.

Stk. 2. Planen skal sikre, at der sker en løbende evaluering af den enkelte kursist, så der sker en vurdering af kursistens faglige, almene og personlige kompetencer og udviklingen af disse.

Stk. 3. Evalueringen sker både ud fra de mål, der er opstillet for uddannelsen som helhed, og ud fra de mål og bedømmelseskriterier, der er opstillet for undervisningen.

§ 57. Undervisningen skal løbende evalueres, så kursister, lærere og kursets leder informeres om udbyttet af undervisningen. Kursisterne skal inddrages aktivt i evalueringen bl.a. gennem udarbejdelse af en studiebog, jf. bilag 5. Der arbejdes ud fra et fælles kompetencekatalog, jf. bilag 5.

§ 58. Den løbende evaluering skal sikre, at den enkelte kursist får et klart billede af egne styrker, svagheder og fremskridt og give grundlag for at justere undervisningen.

Stk. 2. Evalueringen skal danne grundlag for en vejledning af den enkelte kursist med hensyn til både faglig udvikling og udvikling af arbejdsmetoder.

Stk. 3. Resultatet af evalueringen drøftes med klassen/holdet og med den enkelte kursist og anvendes til at justere undervisningens progression og niveau i forhold til kursisternes faglige formlaan.

§ 59. Alle større projekter skal evalueres særskilt, og resultaterne af evalueringen forelægges kursets leder.

§ 60. Der gives ikke standpunktskarakter eller årskarakterer, men lærerne giver 2 gange årligt kursisterne en vurdering af deres standpunkt.

Stk. 2. Elever i stx-, hhx- og htx-uddannelsen, der undervises i fag eller forløb efter denne bekendtgørelse, har krav på standpunktskarakterer og årskarakterer efter reglerne i de pågældende uddannelser.

§ 61. I løbet af sidste semester før afsluttende skriftlig prøve skal kursisterne have tilbud om at udarbejde en skriftlig opgave under eksamenslignende forhold.

§ 62. Kursets leder sørger for, at der mindst én gang pr. semester sker en drøftelse af den enkelte kursist med henblik på en vurdering af kursistens mulighed for at gennemføre uddannelsen.

Kapitel 7

Eksamen

§ 63. Til en samlet eksamen efter et 2- (eller 3-) årigt forløb skal den enkelte kursist aflægge følgende prøver, alle med ekstern censur:

- 1) Mundtlig prøve i de obligatoriske fag dansk A, engelsk B, matematik C og det praktisk/musiske fag på C-niveau.
- 2) Flerfaglig mundtlig prøve i hver af de to faggrupper, den naturvidenskabelige faggruppe og kultur- og samfundsfaggruppen.
- 3) Skriftlig prøve i de obligatoriske fag dansk A, engelsk B og matematik C.
- 4) Mundtlig prøve samt evt. skriftlig prøve i 2-4 valgfag. Om der er skriftlig prøve afhænger af læreplanen for det valgte fag og niveau.
- 5) Større skriftlig opgave. Den større skriftlige opgave er individuel og kan udarbejdes inden for 1-3 fag.
- 6) Eksamensprojekt. Eksamensprojektet, der udarbejdes individuelt eller i grupper efter kursistens henholdsvis kursisternes beslutning, skal omfatte 2-3 fag. Det afsluttes med en individuel mundtlig prøve.

Stk. 2. En kursist, der aflægger prøve i henholdsvis engelsk A, matematik B eller A og det praktisk/musiske fag B, aflægger ikke prøve i engelsk B, matematik C og det praktisk/musiske fag C.

§ 64. Hvert lærerteam og lærer skal ved afslutningen af et kursistår udarbejde en undervisningsbeskrivelse. I beskrivelsen skal lærerteamet henholdsvis læreren oplyse, hvilke undervisningsforløb der har været gennemført i den enkelte klasse og på det enkelte hold, og herunder angive benyttet litteratur og andet undervisningsmateriale.

Stk. 2. Undervisningsbeskrivelserne sikrer et entydigt eksaminationsgrundlag til de mundtlige prøver. Rammerne for udformningen af undervisningsbeskrivelserne fastlægges i samarbejde med kursisterne i klassen og på holdet. Kursister, der tidligere har afsluttet et fag eller forløb på et lavere niveau eller har fået merit for en del af faget eller forløbet, kan i relevant omfang og efter kursets godkendelse vælge helt eller delvist at benytte undervisningsbeskrivelser for det gennemførte forløb.

Stk. 3. Lærerteamet henholdsvis læreren skal ved udarbejdelse af undervisningsbeskrivelsen

benytte den af Undervisningsministeriet udarbejdede skabelon i det af ministeriet fastsatte format. Ministeriet kan kræve undervisningsbeskrivelserne indsendt og kan forlange, at dette skal ske i et bestemt elektronisk format.

§ 65. En kursist, der har deltaget i undervisningen i et fag eller et forløb uden at fuldføre dette, kan efter anmodning få attestation fra kurset for gennemført undervisning, jf. dog stk. 2, og for opnåede resultater.

Stk. 2. Det er en betingelse for at få attestation for gennemført undervisning, at kursisten har opfyldt kravene i kursets studie- og ordensregler til aktiv deltagelse.

Kapitel 8

Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand

§ 66. Kursister, der på grund af handicap eller andre vanskeligheder, der kan sidestilles hermed, har behov for særlig støtte, skal have tilbud om specialundervisning eller anden specialpædagogisk bistand, som imødekommer deres behov.

Stk. 2. Undervisningen eller anden form for støtte iværksættes efter kursets leders konkrete vurdering af kursistens behov på baggrund af sagkyndige udtalelser. Undervisningen eller den specialpædagogiske bistand iværksættes i samarbejde med kursisten og dennes lærere eller lærerteam.

Stk. 3. Kursets leder kan fritage en kursist for undervisningen i idræt. Kursisten skal efter kursets leders valg gennemføre et eller flere valgfag, så den samlede uddannelsestid bliver mindst 1625 timer.

§ 67. For kursister, der på grund af handicap ikke har mulighed for at følge et ordinært 2-årigt forløb, kan kursets leder beslutte at udstrække det 2-årige forløb til 3 år.

Stk. 2. Det forudsættes, at undervisningen foregår på eksisterende hold. Uddannelsestiden er af samme omfang som nævnt i § 3, stk. 1.

Kapitel 9

Sygeundervisning

§ 68. Kursister, der midlertidigt på grund af sygdom ikke kan følge den almindelige undervisning i længere tid, skal have tilbud om sygeundervisning.

§ 69. Ved fravær på grund af sygdom, der forventes at vare i længere tid, skal kursets leder snarest og senest 2 uger (10 skoledage) efter, at kursisten sidst deltog i undervisningen, rette henvendelse til denne. Hvis kursisten er undergivet forældremyndighed, rettes endvidere henvendelse til forældremyndighedens indehaver.

Stk. 2. Kursets leder sørger for, at den nødvendige undervisning iværksættes efter aftale med kursisten og i nødvendigt omfang med kursistens lærere eller lærerteam.

Stk. 3. Opholder kursisten sig på et hospital eller en anden institution, træffes der endvidere nærmere aftale med vedkommende institution om undervisningens afvikling.

§ 70. Undervisningens omfang, der til enhver tid må afpasses kursistens helbredstilstand, kan normalt ikke overstige 5 ugentlige timer og kan normalt ikke strække sig ud over 8 uger (40 skoledage). Den gennemførte undervisning erstatter den uddannelsestid, som kursisten i den pågældende periode ikke har gennemført.

Stk. 2. Undervisningen bør så vidt muligt varetages af kursistens egne lærere.

§ 71. Hvis en kursist på grund af sygdom hyppigt har haft kortvarige fravær eller forventes at få hyppige, kortvarige fravær, kan kursisten få supplerende undervisning i tilknytning til kursistens deltagelse i den almindelige undervisning.

Stk. 2. Amtsrådet træffer efter indstilling fra kursets leder afgørelse om undervisning efter stk. 1. På private kurser træffer kursets leder afgørelsen.

§ 72. For kursister, der på grund af langvarig sygdom ikke kan følge den ordinære undervisning, kan kursets leder tillade, at det 2-årige forløb udstrækkes over 3 år. Det er en forudsætning herfor, at kursisten ikke har udsigt til umiddelbar helbredelse, og at kursisten har behov for, at undervisningen begrænses dagligt eller periodevist. Sygdom og behov for et 3-årigt forløb skal dokumenteres ved lægeerklæring.

Stk. 2. Undervisningen sker på eksisterende hold. Uddannelsestiden er af samme omfang som nævnt i § 3, stk. 1.

Kapitel 10

Forskellige bestemmelser

§ 73. For kursister, der tilrettelægger uddannelsen i kombination med landbrugs- eller sø-

fartsuddannelse, for kursister optaget under TEAM Danmark, og for kursister, der er optaget på Musikalsk Grundkursus eller tilsvarende kursus i billedkunst, kan uddannelsen tilrettelægges over 3 år. Uddannelsestiden i hf er for disse kursister af samme omfang som nævnt i § 3, stk. 1.

§ 74. Reglerne om amtsråd i denne bekendtgørelse gælder tilsvarende for Bornholms Regionskommune og Frederiksberg og Københavns Kommuner.

Stk. 2. I det omfang undervisningen foregår på statslige skoler og kurser eller skoler og kurser med 100 pct. statstilskud, træder Undervisningsministeriet i amtsrådets sted. Undervisningsministeren kan delegere dele af sine beføjelser til skolens eller kursets leder.

Kapitel 11

Klage

§ 75. En kursist kan klage til Undervisningsministeriet over lederens afgørelser i henhold til denne bekendtgørelse inden 2 uger efter, at afgørelsen er meddelt kursisten.

Stk. 2. Hvis kursisten er undergivet forældremyndighed, kan klage også indgives af forældremyndighedsindehaveren.

Stk. 3. Klagen indgives skriftligt til kursets leder, der videresender klagen til ministeriet sammen med sin egen udtalelse i sagen. Før sagen videresendes, skal kursets leder give klager lejlighed til inden for en uges frist at kommentere udtalelsen. Klagerens eventuelle kommentarer medsendes til ministeriet.

Stk. 4. Ministeriet træffer afgørelse om fastholdelse af kursets leders afgørelse eller om ændring af afgørelsen til fordel for klageren.

Kapitel 12

Fravigelser fra bekendtgørelsen

§ 76. Undervisningsministeriet kan i særlige

tilfælde godkende fravigelser fra bekendtgørelsen for at fremme forsøgsvirksomhed og pædagogisk udviklingsarbejde.

Stk. 2. Undervisningsministeriet kan godkende fravigelser fra bekendtgørelsen, hvor et kursus tilbyder undervisning, der sigter mod en tilsvarende international eksamen, som er adgangsgivende til videregående uddannelser i Danmark.

Stk. 3. Undervisningsministeriet kan desuden godkende fravigelser fra bekendtgørelsen for en enkelt kursist, hvor helt særlige forhold gør sig gældende.

Kapitel 13

Ikrafttrædelses- og overgangsregler

§ 77. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. august 2005.

Stk. 2. Samtidigt ophæves bekendtgørelse nr. 89 af 12. februar 2004 om kursus til højere forberedelseksamen og om studieforberevende enkeltfagsundervisning for voksne m.v. Reglerne om undervisningens indhold i den nævnte hf-bekendtgørelse anvendes dog til og med kursusåret 2005/06 for kursister, der har påbegyndt det 2-årige hf før den 1. august 2005, og for enkeltfagskursister, der i 2005 har aflagt prøve i et eller flere fag til en samlet hf-eksamen. Reglerne om prøver og eksamen i henhold til den nævnte hf-bekendtgørelse anvendes for kursister, der har påbegyndt det 2-årige hf før den 1. august 2005, til og med sommereksamensterminen 2007. Enkeltfagskursister, der i 2005 har aflagt prøve i et eller flere fag til en samlet hf-enkeltfagseksamen aflægger i perioden indtil sommereksamensterminen 2007 en samlet eksamen efter den nævnte hf-bekendtgørelse. I sommereksamensterminen 2007 kan enkeltfagskursisterne vælge at aflægge en samlet hf-eksamen efter reglerne i denne bekendtgørelse eller efter reglerne i hf-bekendtgørelsen af 12. februar 2004.

Undervisningsministeriet, den 15. december 2004

JARL DAMGAARD
Uddannelsesdirektør

/ Kirsten Krogstrup

2-årigt hf december 2004

**Oversigt over bekendtgørelsens indhold og læreplaner
Bekendtgørelse om uddannelsen til 2-årigt hf
(hf-bekendtgørelsen)**

Bekendtgørelsens indhold

Kapitel 1	Uddannelsens profil, varighed og omfang (§§ 1-4)
Kapitel 2	Uddannelsens struktur og indhold (§ 5-25)
Kapitel 3	Vejledning (§§ 26-27)
Kapitel 4	Uddannelsens styring (§§ 28-34)
Kapitel 5	Undervisningens planlægning og gennemførelse (§§ 35-55)
Kapitel 6	Intern evaluering (§§ 56-62)
Kapitel 7	Eksamen (§§ 63-65)
Kapitel 8	Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand (§§ 66-67)
Kapitel 9	Sygeundervisning (§§ 68-72)
Kapitel 10	Forskellige bestemmelser (§§ 73-74)
Kapitel 11	Klage (§ 75)
Kapitel 12	Fravigelser fra bekendtgørelsen (§ 76)
Kapitel 13	Ikrafttrædelses- og overgangsregler (§ 77)

Læreplaner

Bilag 2	Eksamensprojekt
Bilag 3	Introduktionskursus
Bilag 4	Større skriftlig opgave
Bilag 5	Tutorordning, studiebog og kompetencekatalog
Bilag 6	Værkstedundervisning
Bilag 7	Billedkunst C
Bilag 8	Dans C
Bilag 9	Dansk A
Bilag 10	Design C
Bilag 11	Dramatik C
Bilag 12	Engelsk B
Bilag 13	Idræt C
Bilag 14	Kultur- og samfundsfaggruppe
Bilag 15	Matematik C
Bilag 16	Mediefag C
Bilag 17	Musik C
Bilag 18	Naturvidenskabelig faggruppe

Eksamensprojekt

1.1 Eksamensprojektet, der udarbejdes af en eller flere kursister i fællesskab, omfatter 2-3 fag og afsluttes med en individuel mundtlig prøve på baggrund af en synopsis.

1.2 Eksamensprojektet udarbejdes inden for de sidste 6 uger af undervisningen.

2. Eksamensprojektets område

2.1 Den enkelte kursist, henholdsvis kursisterne vælger de fag, som eksamensprojektet udarbejdes i.

2.2 For enkeltfagskursister, der ønsker en samlet enkeltfagseksamen, er der krav til, hvilke fag, eksamensprojektet kan omfatte jf. § 58, stk. 1, nr. 6, i bekendtgørelse om hf-uddannelsen tilrettelagt som enkeltfagsundervisning for voksne.

2.3 Kursets leder udpeger blandt kursets lærere vejleder(e) for den enkelte kursist, henholdsvis kursisterne i de fag, der indgår. Vejleder(ne) medvirker i alle projektførløbets faser.

2.4 Kursisten, henholdsvis kursisterne vælger i samråd med vejleder(ne) et emne, hvor de valgte fag indgår. Emnet skal inden for såvel fagenes kernestof som supplerende stof afgrænses på en sådan måde, at der kan udformes en problemformulering, som sikrer, at der ikke kan ske genanvendelse af afsnit fra besvarelser, som tidligere er afleveret og rettet.

2.5 Kursisten, henholdsvis kursisterne skal senest 4 uger inden projektførløbets start skriftligt oplyse de valgte fag og emne. Kurset fastlægger en procedure herfor.

3. Problemformulering

3.1 Kursisten, henholdsvis kursisterne formulerer en problemformulering, der godkendes af vejleder(ne). Den skal rumme flerfaglige krav i de indgående fag, og den kan ikke direkte bygge på den del af fagenes stof, der allerede er indgået i kursistens, henholdsvis kursisternes undervis-

ning. Der er dog intet til hinder, at projektet udarbejdes i forlængelse af arbejdet i de indgående fag eller har forbindelse hermed.

3.2 Kursisten, henholdsvis kursisterne udarbejder en synopsis, som indeholder:

- titel på emne og angivelse af de indgående fag
- problemformulering
- oversigt over de problemstillinger, der er arbejdet med
- en præcisering af projektets konklusioner
- oversigt over, hvilke metoder der er anvendt i arbejdet
- en konklusion, herunder eventuelt formulering af spørgsmål til videre arbejde
- en oversigt over anvendte kilder.

3.3 Ved eksamensprojektets afslutning afleverer kursisten synopsen til kurset i det nødvendige antal eksemplarer. Synopsen sendes til censor inden prøven. Kurset fastlægger en procedure herfor.

4. Projektførløbet

4.1 Under projektførløbet skal kursisten sikres hensigtsmæssig adgang til faciliteter, der er relevante for udarbejdelsen af projektet.

5. Prøve

5.1 Der afholdes en individuel mundtlig prøve på baggrund af synopsen. Eksaminanden medbringer synopsen og evt. supplerende noter til prøven. Eksaminationstiden er 30 minutter pr. eksaminand. Prøven består af eksaminandens præsentation af og fremlæggelse af synopsen suppleret med uddybende spørgsmål fra eksaminator. Censor kan inddrages i eksaminationen.

6. Bedømmelse

6.1 Bedømmelsen af eksamensprojektet sker på grundlag af en helhedsvurdering af synopsen i

forhold til de faglige mål i de fag, der indgår i projektet, og den mundtlige præstation.

Ved bedømmelsen lægges herudover vægt på:

- behandling af emnet ud fra problemformuleringen
- strukturering og formidling af det faglige stof
- inddragelse af relevant baggrundsstof.

6.2 Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering.

7. Selvstuderende.

7.1 Selvstuderende kan udarbejde et eksamensprojekt i henhold til pkt. 1.1 - 6.2, bortset fra pkt. 2.3. Den selvstuderende skal, hvis der ikke er aflagt prøve i fagene, have tilmeldt sig prøve i de pågældende fag ved den førstkomende eksamenstermin.

Introduktionskursus

1. Formål

Introduktionsforløbet har til formål at kvalificere overgangen til hf-uddannelsen og bibringe kursisterne en sikker faglig og flerfaglig studiemetodisk platform. Endvidere skal introduktionsforløbet sikre, at den enkelte kursist får tilbudt og tilrettelagt den faglige og metodiske undervisning, den pågældende har behov for som indgang til det samlede uddannelsesforløb.

Introduktionsforløbet skal medvirke til en styrkelse af de generelle studiekompetencer i det 2-årige hf.

Samlet skal introduktionsforløbet endvidere medvirke til at etablere et fælles pædagogisk fundament for undervisningen.

2. Indhold

Det enkelte kursus fastlægger selv introduktionsforløbets indhold. Følgende elementer indgår normalt:

- indledende screening
- introduktion til generelle studiemetoder, herunder studiebog og kompetencekatalog, jf. bilag 5
- introduktion til tutors opgaver
- introduktion til forskellige arbejdsmetoder, herunder gruppearbejde og projektorienteret undervisning
- introduktion til virtuelle studie- og arbejdsmetoder
- introduktion til mundtlig og skriftlig fremstilling, herunder skriftligt basiskursus
- differentierede kurser i matematik, grammatik, læseteknik, it m.m.

Ved forløbets afslutning udarbejder kursisten udkast til en studieprofil, der beskriver kursistens aktuelle studiemæssige status. Kursisten afstemmer studieprofilen med tutor og indfører den i studiebogen med henblik på fremadrettet anvendelse, bl.a. i samtaler med tutor.

Indholdet i og vægtningen af de forskellige

elementer i introduktionsforløbet varierer i forhold til den enkelte kursists forudsætninger.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Introduktionsforløbet er en særlig tilrettelæggelse af undervisningen i faglig, flerfaglig og differentieret tilrettelagt undervisning.

I forbindelse med introduktionsforløbet indgår typisk screeninger af kursistens studiemæssige forudsætninger inden for centrale faglige områder i fagene dansk, engelsk og matematik. Screeningerne foretages med henblik på tilrettelæggelse og gennemførelse af differentierede undervisningsforløb.

Introduktionsforløbets elementer følges op og inddrages i alle de faglige, flerfaglige og pædagogiske overvejelser vedr. planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisningen i det videre forløb.

Dele af undervisningen vil med fordel kunne organiseres differentieret og virtuelt, mens andre dele organiseres på klasse- eller holdbasis.

3.2 Organisering

Det enkelte hf-kursus opstiller en samlet mål- og handleplan for introduktionsforløbet og dets forskellige elementer.

Introduktionsforløbet organiseres i forhold til den enkelte kursists forudsætninger og muligheder, hvor den enkelte kursist ud over at indgå i en bestemt klasse kan indgå i flere forskellige hold-sammenhænge.

Introduktionsforløbet organiseres som en vekselvirkning mellem undervisning, vejledning og evaluering.

Ved starten af forløbet præsenteres kursisterne for en samlet plan for introduktionsforløbets indhold og faser.

Større skriftlig opgave

1.1 Den større skriftlige opgave er individuel og udarbejdes inden for 1-3 fag. Skrives opgaven i ét fag, skal kursisten enten følge undervisningen eller have aflagt prøve i faget på mindst B-niveau. Skrives opgaven i flere fag, skal kursisten følge eller have aflagt prøve i fagene, hvoraf mindst ét skal være på B-niveau.

2. Opgavens område

2.1 Den enkelte kursist vælger selv – inden for rammerne af 1.1 – de(t) fag, som opgaven skrives i.

2.2 Kursets leder udpeger blandt kursets lærere en eller evt. flere vejledere for den enkelte kursist i de fag, der indgår. Vejlederen medvirker i hele opgaveskrivningens forløb.

2.3 Kursisten vælger i samråd med vejlederen område for opgaven. Området skal inden for såvel fagenes kernestof som supplerende stof afgrænses på en sådan måde, at der kan udformes en titel, som sikrer, at der ikke kan ske genanvendelse af afsnit fra besvarelser, som tidligere er blevet afleveret og rettet.

2.4 Kursisten skal senest 6 uger inden opgave-ugens start skriftligt oplyse de(t) valgte fag og område. Kurset fastlægger en procedure herfor.

3. Opgavens titel

3.1 Opgavetitlen formuleres af kursistens vejleder. Den skal rumme fagspecifikke, henholdsvis flerfaglige krav i de indgående fag, og der skal være krav om fordybelse, der på væsentlige punkter ligger ud over arbejdet i de(t) pågældende fag. Opgavetitlen skal være konkret, afgrænset og i præcise formuleringer angive, hvad der kræves af kursisten, og den skal inddrage nogle aspekter eller være ledsaget af bilag, der ikke er blevet drøftet under vejledningen. Opgavetitlen skal have en sådan form, at kursisten ikke på forhånd kan udarbejde detaljerede dele af den endelige besvarelse, men samtidig være udformet så-

dan, at der tages hensyn til de overvejelser, kursisten har gjort sig om opgaven i vejledningsperioden. Kursister, der har valgt samme område, skal have forskellige opgavetitler.

3.2 Opgaven kan ikke direkte bygge på den del af fagenes stof, der allerede er indgået i den enkelte kursists undervisning i det pågældende hforløb. Der er dog intet til hinder for, at besvarelsen udarbejdes i forlængelse af arbejdet i de indgående fag eller har forbindelse hermed.

3.3 Skrives opgaven i et fag med praktisk islæt, skal det af opgaveformuleringen klart fremgå, at der er tale om en skriftlig opgave.

4. Opgaveugen

4.1 Opgaven udarbejdes i løbet af en af kursets leder fastsat uge inden for perioden 1. januar til 15. marts.

4.2 I opgaveugen skal kursisten sikres hensigtsmæssig adgang til faciliteter, der er relevante for udarbejdelsen af opgaven.

5. Opgaver i fremmedsprog

5.1 Hvis opgaven skrives enkeltfagligt i et fremmedsprog, kan den udarbejdes på det pågældende fremmedsprog.

5.2 Hvis opgaven er flerfaglig, og et eller flere af fagene engelsk, fransk eller tysk indgår, kan den udarbejdes på et af de tre sprog.

6. Aflevering af besvarelsen

6.1 Besvarelsen afleveres senest 7 døgn efter opgaveugens start i en original samt det nødvendige antal kopier. Kurset fastlægger en procedure herfor.

6.2 Kursets leder kan tillade, at kursister, som dokumenterer, at de er fuldtidsbeskæftigede, besvarer opgaven over en periode på 10 døgn.

---

7. Bedømmelse

7.1 Bedømmelsen af opgavebesvarelsen er en faglig helhedsvurdering i forhold til de faglige mål i de fag, der indgår i opgaven.

7.2 Ved bedømmelsen lægges herudover vægt på nedenstående forhold:

- om den stillede opgave er besvaret ud fra de formulerede krav
- om der er sammenhæng mellem den tidsmæssige ramme for opgaven og besvarelsens omfang og kvalitet
- om der er benyttet relevant baggrundsstof for besvarelsen
- om stoffet er formidlet på tilfredsstillende måde og er behandlet tilstrækkeligt dybtgående
- om det anvendte materiale er inddraget i rimeligt omfang
- om der er præcise henvisninger og fyldestgørende dokumentation
- om alle kilder er oplyst, og noter og litteraturliste er korrekte og fyldestgørende
- om fremstillingen er overskueligt disponeret, og at der er sammenhæng i besvarelsen

- om den sproglige udformning er klar, præcis og ensartet igennem hele opgaven.

7.3 Hvis opgaven er skrevet på et fremmedsprog, er kravene til den sproglige udformning de samme, som hvis opgaven var skrevet på dansk. At opgaven er skrevet på et fremmedsprog, regnes ikke i sig selv positivt ved bedømmelsen.

7.4 Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering.

8. Selvstuderende

8.1 Selvstuderende kan udarbejde en større skriftlig opgave i henhold til pkt. 1.1 - 7.4, bortset fra pkt. 2.2. Den selvstuderende skal, hvis der ikke er aflagt prøve i faget/fagene, have tilmeldt sig prøve i det/de pågældende fag ved den førstkommande eksamenstermin.

8.2 Kurssets leder kan tillade, at selvstuderende, som dokumenterer, at de er fuldtidsbeskæftigede, besvarer opgaven over en periode på 10 døgn.

Tutorordning, studiebog og kompetencekatalog

Tutoren

1. Formål

Tutorordningen skal medvirke til at udvikle den enkelte kursists selvstændighed og selvforvaltning i forhold til undervisningen og understøtte kursistens fastholdelse i uddannelsen.

Tutorordningen skal være med til at:

- styrke den enkelte kursists studiekompetencer
- fastholde fokus på den enkelte kursists læringsproces
- styrke den enkelte kursists faglige motivation, samlede studiemotivation og dermed fastholdelse i uddannelsen
- støtte kursisten i bestræbelserne på at udvikle evnen til at gøre studiemæssig status over for sig selv med hensyn til:
  - ambitionsniveau
  - studiemæssigt stærke og svage sider
  - progression i undervisningen
  - justering af læreprocessen
  - selvevaluering.

2. Indhold

Tutoren har til opgave at:

- deltage i planlægning og gennemførelse af introduktionskurset, jf. bilag 3, herunder give introduktion til tutors opgaver

- planlægge og gennemføre fagligt fokuserede individuelle samtaler med de tilknyttede kursister. Resumé af samtalerne indføres i studiebogen
- rådgive den enkelte kursist med hensyn til hensigtsmæssigt arbejde med og ajourføring af studiebogen, herunder give tilbagemelding til og vurdering af kursisten i forbindelse med den læringsmæssige progression
- efter behov formidle information om kursisternes studiemæssige progression til de øvrige lærere.

3. Didaktiske principper

Tutoren skal have tæt kontakt med den enkelte kursist og følge kursistens læringsmæssige progression i samarbejde med klassens øvrige lærere med henblik på faglig og metodisk vejledning af kursisten.

Tutorens arbejde tager udgangspunkt i samarbejdet med kursisten om studiebogen og kompetencekataloget med fokus på progression i læring og kompetencetilegnelse.

Tutoren skal – i et omfang, der fastsættes af kurssets leder – stå til rådighed for individuelle, studiemæssigt relaterede henvendelser fra kursisterne.

Studiebog

1. Formål

Arbejdet med kursistens personlige studiebog (og kompetencekataloget) har til formål til at skærpe kursistens bevidsthed om, hvorfor og hvordan der skal arbejdes med den faglige og personlige læringsprogression.

Studiebogen skal tjene som redskab til, at kursisten, evt. i samarbejde med tutoren opstiller realistiske mål og succeskriterier for videreudvikling af sine faglige kompetencer og løbende evaluerer processen og progressionen.

Således skal studiebogen være med til at sikre

kursisten overblik over hele uddannelsesforløbet og tjene som dokumentation for arbejdet frem mod de opstillede faglige mål.

2. Indhold

Studiebogen fungerer som et samlende arbejdsredskab i kursistens uddannelsesforløb og indeholder, ved siden af kursistens egne optegnelser, oplysninger fra kurset og afsnit, der vedrører de enkelte fag.

Studiebogen indeholder følgende elementer:

- 1) Præsentation af studiebogen som værktøj.

- 2) Relevante oplysninger om kursistens tidligere uddannelse og kvalifikationer.
- 3) Oplysninger om kursistens hf-forløb: fag og niveau, merit etc.
- 4) Oplysninger om særlige forhold, der er relevante for uddannelsesforløbet som fx formål med uddannelsesforløbet, læsevanskeligheder.
- 5) Oplysninger om kursistens faglige kompetencer og de mål, som kursisten har sat sig i alle fag.
- 6) Mål for personlige kompetencer, som er relevante for uddannelsen.
- 7) Oplysninger om og vurderinger af, i hvor høj grad de opstillede mål er nået.
- 8) Aftaler om faglig progression og kompetenceudvikling.
- 9) Samtaleskemaer til og korte referater og konklusioner fra tutorsamtalerne.
- 10) Evt. studiedagbog til aftaler, møder, daglige notater etc.
Kurset indlægger oplysningerne i punkt 1- 4. Punkt 7 og 8 udfyldes af kursist, faglærere og tutor.
De øvrige punkter udfyldes af kursisten.

3. Didaktiske principper

Studiebogen er et led i den faglige og metodiske vejledning og føres af den enkelte kursist og dennes lærere og tutor.

Studiebogen er elektronisk.

Skabelon til studieborgens forskellige afsnit udformes af det enkelte kursus og gøres tilgængelig på nettet.

Adgang til den enkelte kursists studiebog har kursisten, dennes lærere og kursets ledelse.

Det forudsættes, at studiebogen ikke indeholder personfølsomme oplysninger.

Kompetencekatalog

1. Formål

Kompetencekataloget skal bidrage til, at kursisterne kan vurdere udviklingen i en række kompetencer, som de skal tilegne sig ud over de specifikt faglige kompetencer, og som har til formål at styrke den enkelte kursists selvstændighed i

læringen, dvs. fremme udviklingen fra kursist til studerende.

2. Indhold

Kursisterne skal udvikle såvel almene studiekompetencer, it-kompetencer som personlige kompetencer:

Almene studiekompetencer	It-kompetencer	Personlige Kompetencer
<ul style="list-style-type: none"> - Beherske notat- og studietechnik - Beherske de taksonomiske niveauer - Formulere faglige problemstillinger - Have retorisk bevidsthed - Beherske forskellige arbejdsformer 	<ul style="list-style-type: none"> - Beherske relevante it-færdigheder, både generelle og fagspecifikke 	<ul style="list-style-type: none"> - Være bevidst om og kunne håndtere egne læreprocesser - Udvikle faglig og studiemæssig selvstændighed - Kunne samarbejde i grupper

3. Didaktiske principper

Kursisterne sikres progression i kompetenceudviklingen gennem arbejdet i fag, faggrupper og projektfællesskaber.

For at øge kursistens bevidsthed om egen kompetenceudvikling er studiekompetencer ét af fokuspunkterne i samtalerne mellem kursist og tutor.

Kursisten beskriver udviklingen i egne kompetencer i studiebogen med henblik på at følge egen læringsprogression.

Principper for evalueringen af den enkelte kursist indgår i kursets evalueringsplan.

Værkstedsundervisning

1. Formål

Værkstedsundervisningen har til formål at støtte kursisterne i udviklingen af gode studie- og arbejdsvaner og styrke deres bevidsthed om læreprocesser, metoder og mål.

Værkstedsundervisningen skal hermed bidrage til at udvikle kursisternes metakognitive tænkning og sikre tid til struktureret forberedelse og selvstændig studiemæssig fordybelse.

Arbejdet i værkstedet skal skabe sammenhæng mellem undervisning og kursisternes lektielæsning med henblik på, at kursisterne får viden om, hvordan de kan forberede sig til de enkelte fag og faggrupper.

2. Indhold

Kursisternes arbejdsvaner og studiefærdigheder udvikles gennem præsentation og indarbejdelse af forskellige metoder til tilegnelse af fagligt stof og faglige sammenhænge. Dette skal ske med henblik på at sikre progression i udviklingen fra kursist til studerende.

I sammenhæng med tilegnelsen af det faglige stof indgår normalt følgende elementer med progression i værkstedstimerne:

- arbejdet med taksonomi og metode
- studieteknik, herunder forskellige former for notatteknik, læseteknikker og strategier
- undervisningens forskellige arbejdsformer, herunder projektarbejde
- fortsat udvikling af den studiemæssige it-kompetence
- træning i prøveafleggelse.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Der er afsat 50 timer af uddannelsestiden til værkstedsundervisning, jf. § 17.

Værkstedsundervisningen skemalægges og knyttes til den enkelte klasse.

Værkstedsundervisningen tilrettelægges med henblik på progression i arbejdsformer og sammenhæng med den øvrige undervisning.

I værkstedsundervisningen kan kursisterne arbejde individuelt efter behov i nogle perioder, men således at de kan få både hjælp og tid til bearbejdelse og fordybelse. Værkstedet kan endvidere give gode rammer for differentieret undervisning, som kan foregå såvel ved fysisk tilstedeværelse som virtuelt.

3.2 Organisering

Værkstedstimerne skifter karakter undervejs i forløbet og opdeles derfor i forskellige faser:

I starten af forløbet indgår nogle af værkstedstimerne i introduktionsforløbet.

Derefter følger værkstedsundervisningen op på de studiemetoder, der er introduceret, således at studiemetoderne forankres i kursisternes arbejdsvaner.

Senere i forløbet kan der fokuseres på lektielæsning i værkstedstimerne evt. med differentierede tilbud med fokus på den enkelte kursists behov for støtte.

Værkstedsundervisningen organiseres i tæt samarbejde mellem klassens lærere og med inddragelse af kursisterne, hvor det er relevant. En classes lærerteam skal have et tæt samarbejde om planlægningen og udførelsen af aktiviteterne i værkstedstimerne.

Den obligatoriske værkstedsundervisning kan suppleres af et åbent, frivilligt lektieværksted, jf. § 23.

Billedkunst C

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Fagets primære genstandsfelt er billedkunst og arkitektur. Faget inddrager fænomener fra hele det visuelle felt.

Kunst og arkitektur undersøger, udfordrer og forandrer vores syn på verden gennem sansning og erkendelse. Kunst og arkitektur tjener forskellige formål i forskellige historiske og kulturelle sammenhænge.

I faget undersøges visuelle udtryk som værende afhængige af tid, kultur og individ. Endvidere undersøges forskellige opfattelser af, hvordan kunst og arkitektur udformes, analyseres og fortolkes.

Billedkunsthaget baseres på anvendelsesorienterede temaer, der integrerer praktiske og teoretiske dimensioner.

1.2 Formål

Fagets formål er at give kursisterne forståelse for billeder og rum. Forståelsen for det enkelte værk opnås ved at inddrage relevante æstetiske arbejdsprocesser, praktiske og teoretiske, i det undersøgende, analytiske arbejde.

Kursisterne tilegner sig visuel kompetence til at kunne orientere sig i visuel kulturs globale rum og til at kunne arbejde med det visuelle betydning også uden for fagets grænser.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

Kursisterne skal kunne:

- skelne mellem personlig oplevelse af visuelle udtryk og analytisk tilgang
- analysere og fortolke et visuelt materiale på et elementært niveau ud fra forskningsbaserede metoder og samle resultaterne i en konklusion
- løse elementære visualiseringsopgaver med vægt på billedkommunikation

- forstå kunstfaglige tekster i medierne og i undervisningsmaterialet på et elementært niveau
- skelne mellem udvalgte kunsthistoriske perioder og beskrive disse perioders væsentligste træk
- kommunikere om og ved hjælp af visuelle udtryk.

2.2 Kernestof

Kernestoffet er:

- teoretisk og praktisk arbejde med billeder på flade, skulptur og installationer samt arkitektur med vægt på disse mediers udtryks- og meningsbærende muligheder
- udvalgte værker fra før 1400, perioden 1400-1750, efter 1750 og kunst fra de seneste fem år, herunder global samtidskunst
- mindst to ud af følgende tre analytiske synsvinkler: det formalanalytiske, det betydningsanalytiske og det socialanalytiske
- praktisk og teoretisk arbejde med to forskellige billedkommunikative gengivelsesstrategier.

2.3 Supplerende stof

Kursisterne vil ikke kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. I det supplerende stof indgår andre værker, anvendelsesrettede opgaver eller udstillingsbesøg, der uddyber kernestoffet, så der fremdrages flere dimensioner og perspektiver.

Supplerende stof knyttes i øvrigt til aktuelle eller lokale begivenheder, skolebegivenheder, udstillinger, nybyggeri eller lignende.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Kursisterne oplever kunst og arkitektur på første hånd og via reproduktioner. Disse møder med kunst og arkitektur inddrages aktivt i undervisningen som udgangspunkt for og viderebear-

bejdning af visuelle og billedkommunikative problemstillinger.

Undervisningen skal tilrettelægges som en udvikling fra lærerstyrede forløb til mere selvstændigt arbejde. Undervisningen skal opfordre kursisterne til at stille selvstændige spørgsmål til forskellige måder at anskue kunst og arkitektur på.

I tilrettelæggelsen af det praktiske og teoretiske arbejde skal kursisten altid gøres bekendt med, hvad der konkret forventes. Dette er i særlig grad vigtigt at have for øje i forbindelse med det praktiske arbejde. Undervisningens praktiske elementer sammentænkes og samordnes med relevant teori, så teori og praksis på hver deres måde udforsker de samme tematiske problemstillinger. Det praktiske arbejde optræder altid som et middel til at opfylde de overordnede faglige mål og er ikke et mål i sig selv.

3.2 Arbejdsformer

Fagets arbejdsformer veksler mellem klasseundervisning, korte kursusforløb og projektpårer, hvor kursisterne arbejder individuelt eller i grupper. Der skal være sammenhæng mellem kurser og projekter. Klasseundervisning og kursusforløb giver teoretiske og praktiske redskaber, som kursisterne kan bruge i projekter.

Der arbejdes sammenhængende med praktiske og teoretiske elementer. Der arbejdes praktisk med enkel billedkommunikation og med at visualisere de teoretiske elementer, ligesom de teoretiske overvejelser i forbindelse med det praktiske arbejde altid fastholdes i noteform.

Fælles for alle arbejdsformer er, at processen og opgaveløsninger, det vil sige research, valg, fravalg og resultater, skal samles i en portfolio. Skriftlige opgaver, billedmateriale og litteratur samles ligeledes i portfolioen.

3.3 It

It bruges i undervisningen som kommunikationsmiddel, som udtryksmiddel, som billedproduktivt medie, som informationsøgning og som kunstnerisk billedmedie.

3.4 Samspil med andre fag

Billedkunst er omfattet af det generelle krav om samspil mellem fagene.

I billedkunst trænes visuelle kompetencer og billedkommunikation, som kvalificerer kursisternes brug af billeder i andre fag.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

Kursistens arbejde, progression og selvevaluering fastholdes i portfolioen.

Med udgangspunkt i portfolioen vurderes kursistens arbejde løbende i forhold til de stillede opgaver. Kursisten redigerer sin portfolio, så teoretiske og praktiske problemformuleringer, researchmateriale og opgaveløsninger tydeligt formidles.

4.2 Prøveform

Der afholdes en mundtlig prøve på grundlag af en opgave, som udpeger centrale faglige elementer, og som er formuleret af eksaminator. Opgaverne sendes til censor og godkendes af denne forud for prøvens afholdelse.

Eksaminationstiden er 30 minutter pr. eksaminand. Der gives 60 minutters forberedelsestid.

Eksaminationen tager udgangspunkt i eksaminandens behandling af opgaven ved hjælp af portfolioens indhold suppleret med uddybende spørgsmål fra eksaminator. Censor kan inddrages i eksaminationen.

4.3 Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål, som er angivet i 2.1.

Der lægges desuden vægt på:

- at eksaminanden kan gøre rede for sammenhængen mellem visuelle, billedkommunikative problemstillinger og egne arbejder
- at eksaminanden kan beskrive udvalgte kunsthistoriske perioders væsentligste træk i forhold til konkrete eksempler fra portfolioen.

Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering af eksaminandens præstation.

Dans C

1. Identitet og Formål

1.1 Identitet

Faget beskæftiger sig med dans som kropsligt og kulturelt fænomen og inkluderer således kunstneriske, populære såvel som folkelige danseformer. Faget har såvel en teoretisk som en praktisk dimension, der bygger på en europæisk kulturarv og dens globale relationer. Faget bygger på den aktuelle dansevidenskab, som åbner for samspil med andre fag.

1.2 Formål

Faget bidrager til uddannelsens overordnede målsætning ved, at kursisterne opnår grundlæggende færdigheder i at danse samt at improvisere, koreografere og analysere dans. Der lægges vægt på, at kursisterne opnår evne til at kombinere teori og dansepraksis på en reflekteret måde.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

Kursisterne skal kunne:

- skabe, udføre og analysere forskellige former for dans
- udføre dansetrin og bevægelser og analysere dem formelt
- redegøre for betydningsfulde danseformer i Europa og se dem i et kulturelt perspektiv
- anvende begreber fra danseteori
- anvende og forstå dansegenrer og dansekulturer i sammenhæng med historien
- kunne reflektere over det sansemæssigt erfarede.

2.2 Kernestof

Kernestoffet er:

- praktisk og analytisk arbejde med sceniske og sociale danseformer
- danseimprovisation og komposition

- grundlæggende begreber fra danseteknik og danseteori
- to dansehistoriske perioder: én før og én efter 1950
- dans i kulturelle sammenhænge.

2.3 Supplerende stof

Kursisterne vil ikke være i stand til at opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Det supplerende stof i faget dans skal perspektivere og uddybe kernestoffet og i det hele taget udvide den faglige horisont, så kursisterne kan leve op til de faglige mål.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Der lægges i undervisningen vægt på, at fagets discipliner opleves som en helhed. Det teoretiske arbejde sker med stadig henblik på det praktiske og det praktiske arbejde med stadig inddragelse af det teoretiske i en stræben mod udvidelse af kursisternes erkendelse af dans som kulturfag. På denne måde øges kursisternes refleksionsniveau.

I kraft af den væsentlige rolle, som sanselig orientering spiller i faget, skal den kropslige udfoldelse og refleksionen over denne være i fokus. Med henblik på fagets formål organiseres undervisningen, så der er gode muligheder for at udvikle relevante kompetencer baseret på denne sansemæssige orientering.

3.2 Arbejdsformer

Undervisningen organiseres som temaer og projekter, hvor flere elementer i faget indgår. Projekt- og temaundervisning veksler med kursusperioder, hvor der arbejdes systematisk med den nødvendige grundviden i de enkelte discipliner. Kursisterne skal i ca. 50 pct. af fagets uddannelsesetid arbejde kropsligt med udøvelsen af dans: solo, par og gruppedanse såvel som basal improvisation og koreografi.

Kursisterne skal i forbindelse med projektarbejder udarbejde skriftlige rapporter til dokumentation af arbejdets resultater og af arbejdsprocessen. De skriftlige rapporters funktion er primært at uddybe kursistersnes faglige kompetencer inden for centrale dele af faget.

Virksomhedsbesøg og besøg af gæstelærere skal være en del af fagets aktivitetsformer.

3.3 It

It skal indgå i fagets teoretiske og praktiske dimensioner, som kursisterne stifter bekendtskab med i moderne dansenotationsprogrammer, computerteknik som led i performance, video som arbejdsredskab etc.

3.4 Samspil med andre fag

Undervisningen i valgfaget dans tilrettelægges, således at eleverne får mulighed for at anvende kompetencer og relevant viden, som de opnår i andre fag eller faggrupper. Dette skal ske på en sådan måde, så de bidrager til perspektivering af stoffet og belysning af dansens almen-dannende sider.

Med sin projektorienterede og praksisbaserede læring kan dans forholdsvis nemt integreres i tværfaglige projektføløb med samtlige andre fag.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

De faglige mål er grundlaget for den løbende evaluering af kursistersnes standpunkt i særdeleshed og undervisningen som helhed. Disse mål skal således altid være grundlaget for den løbende mundtlige og skriftlige evaluering. Det grundlæggende og gennemgående spørgsmål er derfor: Hvorledes er kursistersnes standpunkt i forhold til de faglige mål og delmål? For at evalueringen kan blive tilstrækkelig differentieret, skal faggruppen på uddannelsesinstitutionen med udgangspunkt i de faglige mål udarbejde delmål og præsentere dem for kursisterne ved undervisningens begyndelse.

4.2 Prøveform

Der afholdes en mundtlig prøve bestående af to dele, en gruppeprøve og en individuel prøve.

Prøvens varighed er ca. 24 minutter pr. eksaminand.

Gruppeprøven er en forevisning af gruppens danseprojekt. Forevisningen skal være på mindst 1 minut pr. eksaminand, og hele forevisningen må højst være 10 minutter. Gruppen har en størrelse på mellem 2 og 8 elever.

Ved forevisningen kan gruppen anvende et begrænset antal hjælpere, hvis indsats skal fremstå klart for eksaminator og censor.

Den individuelle prøve tager udgangspunkt i ikke gennemgået materiale og sættes i relation til eget danseprojekt og gennemgået stof. Til den individuelle prøve, der har en varighed på 20 minutter, gives en forberedelsestid på 20 minutter. Prøven består i et kort oplæg fra eksaminanden og en efterfølgende samtale med eksaminator og censor.

Prøvematerialet kan bestå af op til flere dele og kan være billeder, småtekster og/eller op til 1 minuts videocitater. Materialet vælges af eksaminator og skal – i det omfang, oplysningerne er kendt – forsynes med data som fx opførelsessted og årstal samt titel og evt. forfatter. Ved brudstykker vedlægges evt. et kort resumé.

4.3 Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål, som er angivet i 2.1.

Ved *gruppeprøven* lægges der vægt på:

- koreografiens (danseprojektets) kompleksitet og sværhedsgrad
- forevisningens grad af gennearbejdelse
- danseteknisk udførelse af koreografien.

Ved *den individuelle prøve* lægges der vægt på:

- eksaminandens evne til selvstændigt at disponere sin fremlæggelse
- eksaminandens detaljerede beskrivelse og analyse af materialet
- eksaminandens evne til at trække linjer til gennemgået stof
- eksaminandens evne til at gå i dialog med eksaminator og censor
- eksaminandens evne til at formidle præcist, nuanceret og detaljeret
- eksaminandens indsigt i og bevidsthed om projektets idé og udførelse.

Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering af eksaminandens præstation.

Dansk A

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Fagets kerne er dansk sprog, litteratur og kommunikation. I arbejdet med dansk sprog og dansksprogede tekster i en mangfoldighed af genrer og medier forbindes sprog, kultur, historie, æstetik og kommunikation. Det er karakteristisk, at de litterære, de sproglige og de kommunikative aktiviteter indgår i et tæt samspil i både den receptive og den produktive dimension af faget.

1.2 Formål

Danskfaget tjener på en gang et dannelsesmæssigt og et studieforberedende formål.

I et praksis- og anvendelsesorienteret arbejde med tekster, der repræsenterer både litterære og ikke-litterære genrer samt forskellige mediegener, skærpes kursistens kritisk-analytiske sans for at afdække teksternes betydning. Dermed bidrager faget til både at udvide kursisternes dannelseshorisont og at styrke disses evne til at håndtere informationer, gå bag om ordene og forstå deres indhold og nuancer. Kritisk-analytisk sans og beherskelsen af et sikkert sprogligt udtryk fremmer kursistens muligheder for at orientere sig og handle i et moderne, demokratisk, globalt orienteret samfund.

Kommunikativ og æstetisk bevidsthed, sprogbeherskelse samt mødet med tekster, hvis oprindelse varierer tidsmæssigt og geografisk, bidrager endvidere til udviklingen af kursisternes selv- og omverdensforståelse og udgør et vigtigt grundlag for den personlige identitetsdannelse og dermed for individuel og social udfoldelse.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

- Kursisterne skal kunne:
- udtrykke sig præcist, nuanceret og personligt såvel mundtligt som skriftligt

- beherske skriftsprogets normer for sprogrigtighed
- anvende forskellige mundtlige og skriftlige genrer i en praktisk formidlingsmæssig sammenhæng, herunder kunne læse op, fortælle, referere, redegøre, holde oplæg samt kunne indgå i dialog, diskussion og debat
- dokumentere indblik i sprogets opbygning, brug og funktion samt kunne anvende grammatikkens grundlæggende terminologi
- dokumentere kendskab til et analytisk begrebsapparat samt kunne analysere, fortolke, perspektivere og vurdere litterære tekster og ikke-litterære tekster, herunder kunne inddrage sproglige iagttagelser
- dokumentere kendskab til en bred repræsentation af centrale danske litterære værker gennem tiderne og disse værkers samspil med internationale strømninger
- demonstrere viden om træk af den danske litteraturs historie med eksempler på samspillet mellem tekst, kultur og samfund
- aflæse og uddrage betydningen af trykte og elektroniske medietekster og kunne vurdere disse som led i en kommunikationssituation
- navigere i skærmbaserede tekster samt kunne indsamle, sortere og anvende materiale i trykt eller elektronisk form

2.2 Kernestof

Kernestoffet er det sproglige, det litterære og det mediemæssige stofområde, som skønsmæssigt vægtes i forholdet 2:2:1. De tre stofområder indgår i et tæt samspil i undervisningen.

Det sproglige stofområde

Det sproglige arbejde består af en fordybelse i fagets mundtlige og skriftlige genrer med særligt fokus på konkret praktisk anvendelse. I stofområdet indgår:

- grundlæggende begreber og metoder af betydning for skriveproces og det skriftlige produkt

- mundtlige og skriftlige udtryksformer og genrer
- argumentation og argumentationsanalyse
- grammatik og sprogrigtighed
- sprogvariation i Danmark

Det litterære stofområde

Der læses en række tekster fra udvalgte perioder i de sidste 1000 års litteratur. Teksterne er primært skønlitterære og behandles med vægt på deres betydning og funktion i samtiden og i eftertiden. I stofområdet indgår:

- folkeviser, eventyr, salme og komedie
- tekster fra oplysningstid og romantik
- et historisk bredt og genremæssigt varieret udvalg af tekster fra 1870 til i dag, herunder realistiske og modernistiske tekster
- mindst syv værker blandt kategorierne roman, drama, novellesamling, digtsamling og ræsonnerende prosa, herunder mindst ét fra tiden før 1800, mindst ét fra 1800-tallet og mindst ét fra tiden efter 1900. Mindst tre af kategorierne skal være repræsenteret, og blandt værkerne skal mindst ét være et udenlandsk værk i oversættelse. Tre af værkerne læses individuelt i tilknytning til et fagligt forløb, vælges af kursisten og godkendes af læreren. Kursisten dokumenterer mundtligt eller skriftligt sit arbejde med hvert af disse tre værker
- arbejde med grundlæggende tekstanalytiske begreber og metoder
- litteratur-, kultur- og bevidsthedshistoriske fremstillinger i relation til de læste tekster og med udblik til internationale strømninger.

I arbejdet med det litterære stofområde skal eleverne stifte bekendtskab med mindst én tekst af hver af forfatterne: Ludvig Holberg, Adam Oehlenschläger, N.F.S. Grundtvig, Steen St. Blicher, H.C. Andersen, Herman Bang, Henrik Pontoppidan, Johannes V. Jensen, Martin Andersen Nexø, Tom Kristensen, Karen Blixen, Martin A. Hansen, Peter Seeberg og Klaus Rifbjerg.

Det mediemæssige stofområde

Der arbejdes med et genremæssigt varieret udsnit af udtryksformer i såvel trykte som elektroniske medier. I stofområdet indgår:

- nyhedsgenrer
- reklamer
- dokumentargenrer

- fiktiongenrer
- visuelle, auditive og audiovisuelle kommunikationsformer
- et værk i form af et større afrundet medieprodukt.
- kommunikationsteori og pragmatik

I forbindelse med et eller flere af de tre stofområder arbejdes med svenske og norske tekster på originalsproget.

2.3 Supplerende stof

Kursisterne vil ikke være i stand til at opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Det supplerende stof skal perspektivere og udvide kernestoffet og udvide kursisters faglige horisont. Undervisningen i det supplerende stof optager ca. 15 pct. af fagets uddannelsestid.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Undervisningen skal tage udgangspunkt i et fagligt niveau svarende til kursisters niveau fra grundskolen. Arbejdet med mundtlighed og skriftlighed forbinder de fire kompetencer: at lytte, tale, læse og skrive med en overordnet indsigt i sprog, litteratur og kommunikation og er baseret på en synlig integration af fagets receptive og produktive dimension.

I undervisningen indgår de faglige kompetencer i et samspil inden for og på tværs af de tre stofområder, det sproglige, det litterære og det mediemæssige. Specielt indgår det sproglige arbejde som et integreret led i tekstlæsningen, idet der i særlig grad lægges vægt på den brugs- og mediemæssige sammenhæng, som teksterne indgår i.

I undervisningen perspektiveres teksterne historisk og systematisk med blik for deres funktion i såvel en samtidig som en nutidig sammenhæng.

3.2 Arbejdsformer

Der inddrages en bred vifte af *arbejdsformer*, hvor lærerstyret undervisning veksler med kursisters selvstændige arbejdsformer: lærerforedrag, individuelt arbejde, elevoplæg, klassesamtale, gruppearbejde, projektarbejde samt internetbaseret tilrettelæggelse, idet der i tilrettelæggelsen markeres en tydelig progression i forhold til det samlede undervisningsforløb.

Det skriftlige arbejde omfatter mindre skrive-

øvelser, som træner kursisternes delkompetencer samt større genredefinerede opgaver, hvor kursisterne med udgangspunkt i en udpeget kommunikationssituation formidler et danskfagligt emne eller en danskfaglig problemstilling. Der lægges vægt på faglig vejledning i skrivefasen. I tilrettelæggelsen af det skriftlige arbejde indgår endvidere:

- *et skriftligt forløb* i kursets første halvdel, hvor kursisterne arbejder med grundlæggende begreber og metoder af betydning for skriveproces og det færdige produkt.

Det mundtlige arbejde omfatter forskellige mundtlige genrer, som anvendes i forbindelse med formidling i forskellige kommunikationssituationer. I tilrettelæggelsen indgår endvidere:

- *et mundtligt forløb* i kursets første halvdel, hvor kursisterne arbejder med forskellige mundtlige genrer. Kursisterne arbejder med egnede teknikker og redskaber i forbindelse med forberedelse, afvikling og evaluering af mundtlige fremstillinger.

3.3 It

Der lægges vægt på inddragelse af it i undervisningen i forbindelse med:

- skriveundervisningen og i arbejdet med præsentationsstøttede mundtlige oplæg
- informationssøgning
- brug af interaktive programmer i arbejdet med sproglære
- etablering af virtuelle konferencer i forbindelse med projektarbejde og vejledning i skriveundervisningen.

3.4 Samspil med andre fag

Danskfaget er omfattet af det generelle krav om samspil mellem fagene.

På *toårigt hf* styrkes de danskfaglige mål gennem et fagligt samspil, idet faget perspektiveres til kernestof eller supplerende stof i andre fag fra hf's fagrække.

På *enkeltfags-hf* tilgodeses det faglige samspil i det omfang, som tilrettelæggelsen muliggør.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

De gennemførte forløb evalueres løbende med henblik på at give lærer og kursist viden om det faglige standpunkt og på at fastlægge det efter-

følgende arbejde. Der gøres brug af forskellige evalueringsformer, herunder:

- portfolioevaluering, evt. med elektroniske portfolioer, hvori indgår besvarelser af større og mindre skriveøvelser
- projektfremlægelse
- mundtlige oplæg
- mindre skriftlige prøver.

4.2 Prøveformer

Der afholdes en skriftlig og en mundtlig prøve.

Den skriftlige prøve

Prøven har en varighed af 6 timer.

Eksaminanden vælger mellem et antal opgaver stillet på grundlag af et tekst-/billedmateriale. De første 1½ time af prøven afvikles i grupper, hvor dele af materialet, genrevalg og formidlingssituation drøftes. Ved prøven skal eksaminanden på baggrund af et tekstmateriale udforme et konkret forslag til en formidling af et danskfagligt kerne-stof til en udpeget modtagergruppe.

Den mundtlige prøve

Eksaminationstiden er 30 minutter pr. eksaminand, og der gives 60 minutters forberedelsestid. Prøvematerialet vælges af eksaminator, sendes til censor og godkendes af denne forud for prøvens afholdelse.

Eksamensspørgsmålene fordeles skønmæssigt over det sproglige, det litterære og det mediemæssige stofområde i størrelsesordenen 1:4:1, således at de enkelte spørgsmål har et af stofområderne i fokus. Eksamensspørgsmålet indeholder en eller flere tekster med samlet omfang på højst 8 normalsider. Såvel kendte som ukendte tekster kan indgå, men mindst én tekst skal være ukendt.

- Inden for *det sproglige stofområde* stilles spørgsmålene med udgangspunkt i skriftlige eller mundtlige tekster, som eksaminanden skal analysere med vægt på det sproglige særpræg og den konkrete kommunikationssituation, som de har indgået i.
- Inden for *det litterære stofområde* stilles spørgsmålene med udgangspunkt i skønlitterære tekster, som eksaminanden skal analysere, fortolke og perspektivere.
- Inden for *det mediemæssige stofområde* stilles spørgsmålene med udgangspunkt i trykte eller elektroniske medietekster, som eksami-

nanden skal behandle med vægt på virkemidler, funktion og betydning.

På grundlag af et oplæg på ca. 10 minutter af eksaminanden former den videre eksamination sig som en faglig samtale om det trukne emne. I samtalen perspektiveres til det øvrige læste stof.

4.3 Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål, som er angivet i 2.1.

Den skriftlige prøve

Der lægges vægt på eksaminandens færdighed i:

- skriftlig fremstilling

- kommunikations- og mediebevidsthed
- emnebehandling
- at anvende danskfaglig viden og fagets grundlæggende metoder.

Den mundtlige prøve

Der lægges vægt på eksaminandens færdighed i:

- mundtlig fremstilling
- at foretage en behandling af det trukne materiale
- at anvende danskfaglig viden og fagets grundlæggende metoder.

Ved begge prøver gives én karakter ud fra en helhedsvurdering af eksaminandens præstation.

Design C

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Designs genstandsområde er produktdesign, kommunikationsdesign og design af fysiske omgivelser, der ses som et samspil mellem form, funktion og kommunikation.

Faget defineres som procesorienteret, bevidst problemløsning, der ses i historisk og samfundsmæssig sammenhæng.

Designanalyse er det element, der etablerer sammenhæng mellem fagets praktiske og teoretiske side. Med analyse under den praktiske designproces kvalificeres en forståelse for professionel design som proces og resultat, ligesom analyse af professionelt design skærper en bevidsthed om designprocessen i praksis.

I de gymnasiale uddannelser baseres designundervisningen på projekter, der integrerer praktiske og teoretiske dimensioner.

1.2 Formål

Kursisterne skal tilegne sig de basale designmæssige kompetencer, som er forudsætning for den praktiske gennemførelse af en designproces, og som gør dem i stand til at analysere og vurdere den designede omverden.

Faget skal med sin strukturering af en problemløsende arbejdsproces give kursisterne en metode, som de kan overføre til løsning af opgaver i andre fag i den gymnasiale uddannelse og i videregående uddannelsesforløb.

Undervisningen skal give bevidsthed om designs rolle i en globaliseret verden, som led i en international kommunikation og som metode til løsning af lokalt betingede problemstillinger.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

Kursisterne skal kunne:

- identificere et designproblem og gennemføre en designproces

- visuelt og mundtligt formidle en designproces, designløsninger og designanalyse
- foretage, dokumentere og begrunde valg i en designproces
- analysere og vurdere design som proces og resultat
- analysere design ud fra kontekstuelle parametre
- være i stand til at bevæge sig mellem praksis og teori, det abstrakte og det konkrete, mellem helhed og detaljer, mellem det kendte og det endnu ukendte.

2.2 Kernestof

Kernestoffet er:

- designparametre: form, rum, funktion, kommunikation, æstetik og identitet
- kontekstuelle parametre: samfund, miljø, etik, branding, økonomi, teknologi og innovation
- produktdesign
- kommunikationsdesign
- design af fysiske omgivelser
- historisk fokus på design fremstillet i perioden fra modernismen til i dag.

2.3 Supplerende stof

Kursisterne vil ikke kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Supplerende stof kan være immateriel design, design fremstillet før modernismen samt design, der ligger uden for vestlig designtradition.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Den primære undervisningsform er induktiv, således at de faglige praktiske og teoretiske kompetencer tilegnes med udgangspunkt i projektarbejdet. Kompetencerne opnås gennem kursisters erfaringer med egne projekter og gennem beskæftigelse med professionelt udført design.

Projekterne skal tilrettelægges, så kursisterne i stigende grad kan vise selvstændigt initiativ i identificeringen af en designmæssig problemstilling samt i formulering og løsning af den.

3.2 Arbejdsformer

Undervisningen veksler mellem projektperioder og korte kursusforløb, der skaber redskabsmæssige forudsætninger for at gennemføre en designproces.

Kursisternes arbejde, progression og selvevaluering fastholdes i en portfolio.

Ved afslutningen af hvert større projekt foretager kursisten en skriftlig opsummering af forløbets praktiske og teoretiske elementer. Opsummeringens omfang er ca. en side. Resultaterne fra hvert projektførløb samles i portfolioen. Kursisten redigerer denne, så teoretiske og praktiske researchmaterialer og løste opgaver tydeligt fremgår. Kursisten udarbejder en indholdsfortegnelse over de projektførløb mv., som indgår i portfolioen.

Kursisterne arbejder både individuelt og i grupper. Ved gruppearbejder skal den enkelte kursist udfærdige en individuel dokumentation i sin portfolio af sit arbejde i projektførløbet.

Der indgår eksterne aktiviteter i form af besøg på tegnestuer, virksomheder, udstillinger eller tilsvarende.

3.3 It

It er et fundamentalt arbejdsredskab i designprocessens forskellige faser. Kursisterne anvender it i forbindelse med research, efterprøvning af idéer, visualisering og formidling.

3.4 Samspil med andre fag

Design er omfattet af det generelle krav om samspil mellem fagene.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

I designprojekterne indgår løbende evaluering som en naturlig del af processen. Der foregår dels evalueringer i form af samtaler undervejs, som inddrager hele holdet, dele af holdet eller

den enkelte kursist, og der finder en evaluering sted under den afsluttende præsentation af det enkelte projekt.

Med udgangspunkt i portfolioen vurderes kursisternes arbejde løbende i forhold til de stillede opgaver.

4.2 Prøveform

Mundtlig prøve på grundlag af en præsentationsopgave stillet af eksaminator

Opgaven tager udgangspunkt i eksaminandens portfolio, jf. afsnit 3.2. Opgaven stilles inden for et emne, der er udvalgt af eksaminanden og godkendt af eksaminator. Emnet skal være valgt således, at eksaminanden kan inddrage eksempler på tværs af mindst 2 discipliner (produktdesign, kommunikationsdesign og design af fysiske omgivelser).

Før prøven sender skolen præsentationsopgaven og eksaminandens indholdsfortegnelse over eksaminandens portfolio til censor.

Eksaminationstiden er 30 minutter. Opgaverne udleveres 2 dage før prøven, og forberedelsestiden er minimum 48 timer.

I forberedelsestiden udvælger eksaminanden materialer fra portfolioen og forbereder med udgangspunkt heri en præsentation på grundlag af den stillede opgave.

Eksaminationen tager udgangspunkt i eksaminandens præsentation. Eksaminationen former sig derefter som en uddybende samtale, der kan omfatte emner inden for hele fagets kernestof og supplerende stof. Eksaminandens præsentation udgør op til halvdelen af eksaminationstiden.

4.3 Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål, som er angivet i 2.1.

Der lægges desuden vægt på:

- at eksaminanden redegør for research i form af informationssøgning, egne empiriske undersøgelser og eksperimenter.

Der gives én samlet karakter ud fra en helhedsvurdering af eksaminandens præstation.

Dramatik C

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Dramatik er et fag, som integrerer de skabende processer i drama og teater med overvejelser over de æstetiske resultater. Stoffet er menneskelige handlinger og relationer – ofte præget af konflikter – formuleret i en kunstnerisk struktur med anvendelse af teatrets udtryksmidler: Krop, stemme, sprog og tekniske virkemidler.

Inspirationen til den kunstneriske struktur kommer fra virkelighed og fiktion – dagligliv, kunst, kultur og videnskaben om drama og teater.

Overvejelserne over de æstetiske resultater går fra en beskrivelse og forståelse af de skabende processer til analyse og perspektivering af teaterforestillingen og andre performative udtryk.

1.2 Formål

Faget dramatik bidrager til uddannelsens overordnede målsætning ved, at kursisterne opnår såvel grundlæggende færdigheder i at skabe, realisere og analysere sceniske udtryk som handlekraft til at udvikle og virkeliggøre egne ideer – herunder at indgå i forpligtende samarbejder om realisation af ideerne for en defineret målgruppe.

Der lægges vægt på kursisters færdighed i at analysere og vurdere såvel processen som resultatet og på deres evne til at kombinere teori og dramatisk praksis på en reflekteret måde. Kursisterne tilegner sig færdigheder og viden om udvalgte former for drama og teater og disse kunstformers betydning for menneskelig erkendelse og udvikling.

I arbejdet med drama og teater og gennem inddragelse af kompetencer fra andre fag udvikler kursisterne forståelse for relationerne mellem den europæiske og den globale kunst og kultur.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

Kursisterne skal kunne:

- skabe og forstå konkrete sceniske udtryk og spil
- forstå og anvende centrale begreber fra drama og teater
- anvende dramaets og teatrets teknikker i problemløsning og idéudvikling
- reflektere over den skabende proces og produktet
- forstå og anvende udvalgte teorier om europæisk drama og teater og se dem i en kulturhistorisk sammenhæng
- arbejde kreativt, innovativt og selvstændigt i samspil med andre.

2.2 Kernestof

Kernestoffet er:

- grundlæggende principper for udvikling og realisation af en idé
- grundlæggende principper for at skabe et spil for eller med andre, med eller uden en tekst
- grundlæggende begreber, teknikker og metoder i arbejdet med fysiske udtryk, dialoger, improvisation og rollespil
- to teaterhistoriske perioder – én før og én efter år 1900.

2.3 Supplerende stof

Kursisterne vil ikke være i stand til at opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Det supplerende stof i faget dramatik skal perspektivere og uddybe kernestoffet og i det hele taget åbne for ny erkendelse og samspil med andre fag, så kursisterne kan leve op til de faglige mål.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Undervisningen tilrettelægges, således at der i alle forløb er en integration mellem det praktisk-eksperimenterende og teoretisk-analyserende arbejde og under hensyntagen til, at faget skal give kursisterne sans for drama og teater som måder at opleve, tænke, udforske og fremstille virkeligheden på.

Kursisternes faglige læring opbygges ud fra forskellige iagttagelsespositioner, den ene når de som deltagere i en øvelse eller realisation får konkrete erfaringer med et stof, den anden når de som tilskuere iagttager, giver respons, analyserer og reflekterer. På den måde bygger undervisningen bro mellem det skabende og det videnskabelige.

Faget har berøringsflader med såvel alle andre humanistiske fag som samfundsfagene og nogle af de naturvidenskabelige fag. Det er derfor væsentligt, at undervisningen tilrettelægges, så eleverne får mulighed for at inddrage den faglige viden og de kompetencer, som de opnår i andre fag.

For at styrke elevernes forståelse for kvalitet skal der indgå forløb, hvor eleverne møder det professionelle miljø enten som tilskuere eller i et samarbejde.

3.2 Arbejdsformer

Progressionen i undervisningen går fra arbejdet med enkle øvelser og realisationer af ideer eller tekster over mindre projekter og korte kursusforløb til et selvstændigt projektarbejde.

Den indledende fase vil være præget af lærerstyring og af, at hele holdet arbejder med fælles problemstillinger, mens der i de mindre projekter veksles mellem lærerstyring og kursisternes selvstændige arbejde i mindre grupper.

I projektarbejdet skal kursisterne individuelt eller i grupper på op til fem personer lave en mindre produktion, herunder formulere en idé og realisere den for eller med en defineret målgruppe. I denne fase er lærerens rolle den konstruktivt kritiske vejleder og kommentator.

Produktionen dokumenteres løbende i en logbog, der skal forklare og argumentere for gruppens idé, beskrive og reflektere over realisationsprocessen, over målgruppens reaktioner og vurdere proces og produkt.

Hver kursist skal opbygge og redigere en port-

folio med materialer fra centrale dele af stoffet. Det kan være:

- kommenterede tekstcitater, skitser, fotos, levende billeder og lyd
- materialer udleveret i forbindelse med undervisningen
- materialer, som kursisterne selv har skaffet
- refleksioner over øvelsesforløb og projekter
- refleksioner over læreprocessen og fagets kombination af praktisk og teoretisk tilgang til stoffet.

Målet med skriftligt arbejde i dramatik er, at kursisterne kan formidle den faglige indsigt, som de opnår, at de kan forklare og uddybe de faglige problemstillinger, og at de udvider deres bevidsthed om læreprocessen.

3.3 It

Kursisterne skal bruge elektronisk kommunikation og vidensdeling, ligesom de skal indsamle, bearbejde og vurdere information fra forskellige kilder, herunder internettet.

3.4 Samspil med andre fag

Dramatik er omfattet af det generelle krav om samspil mellem fagene.

Som praktisk-musisk fag i 1. hf skal undervisningen tilrettelægges, således at et samspil med andre fag indgår.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

Kursisternes evne til at arbejde med de praktisk-eksperimenterende dele af faget og forstå og formidle de teoretisk-analyserende elementer er sammen med kursisternes portfolioer basis for den løbende evaluering.

4.2 Prøveform

Der afholdes en todelt mundtlig prøve med en varighed på i alt 30 minutter for den enkelte eksaminand.

Den *første, praktiske del* er en prøve i evnen til at udvikle og realisere en idé, baseret på det afsluttende projekt. Prøven består af en gruppevis eller individuel forevisning af (dele af) det afsluttende projekt. Gruppen kan bestå af indtil 5 eksaminander. Prøvens varighed er 5-7 minutter gange antallet af gruppemedlemmer. Ved forevisningen kan eksaminanderne anvende enkelte

hjælpere, hvis indsats skal fremstå klart for eksaminator og censor.

Den *anden del* er en individuel mundtlig prøve uden forberedelsestid i evnen til at forstå og se projektet i et større perspektiv. Udgangspunktet er et kort oplæg fra eksaminanden efterfulgt af en af eksaminator ledet perspektiverende faglig samtale, hvor eksaminandens portfolio inddrages.

4.2 Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål, som er angivet i 2.1.

Ved *den praktiske del* af prøven indgår følgende momenter i bedømmelsen:

- projektets kompleksitet og sværhedsgrad
- graden af gennemarbejdelse
- eksaminandens evne til at kommunikere til målgruppen.

Ved *den individuelle prøve* indgår følgende momenter i bedømmelsen:

- eksaminandens overblik og detaljerede forståelse af projektet
- eksaminandens evne til at reflektere og perspektivere til relevante teorier og historie
- eksaminandens evne til under samtalen at udfolde nye sider af projektet.

Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering af eksaminandens præstation.

Engelsk B

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Engelsk er et færdighedsfag, et vidensfag og et kulturfag. Faget beskæftiger sig med engelsk sprog, engelsksprogede kulturer og globale forhold. Faget omfatter anvendelse af engelsk i skrift og tale foruden en viden om fagets stofområder.

1.2 Formål

Det er formålet med undervisningen, at kursisterne gennem arbejdet med engelsk opnår evne til at forstå og anvende det engelske sprog, således at de kan orientere sig og agere i en globaliseret verden. Det er derudover formålet, at kursisterne opnår viden om britiske, amerikanske og andre engelsksprogede landes samfundsforhold og kulturer, og at deres forståelse af egen kulturbaggrund derved udvikles. Faget skaber grundlag for, at kursisterne kan kommunikere på tværs af kulturelle grænser. Undervisningen i fagets forskellige discipliner bidrager til at udvikle kursisternes sproglige, kulturelle og æstetiske viden og bevidsthed og dermed deres generelle studiekompetence.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

Kursisterne skal kunne:

- forstå mundtligt og skriftligt engelsk om almenne og faglige emner
- læse engelske tekster meningsfyldt op
- beherske et varieret ordforråd, som gør det muligt at deltage i en samtale og diskussion på engelsk
- give en nuanceret, sammenhængende mundtlig og skriftlig fremstilling af et kendt emne på et flydende og hovedsageligt korrekt engelsk
- kunne gøre rede for indhold og synspunkter i forskellige typer engelske tekster

- analysere ikke-litterære tekster
- analysere og fortolke litterære tekster
- perspektivere den enkelte tekst i forhold til samfundsmæssige, kulturelle og historiske sammenhænge
- anvende en grundviden om historiske, kulturelle og samfundsmæssige forhold i Storbritannien og USA til analyse og perspektivering af aktuelle forhold
- formulere egne synspunkter på engelsk med anvendelse af hensigtsmæssige kommunikationsstrategier
- anvende faglige opslagsværker og øvrige hjælpemidler
- benytte hensigtsmæssige sprogindlæringsstrategier.

2.2 Kernestof

Kernestoffet er:

- det engelske sprogs grammatik, ortografi og tegnsætning
- udtale, ordforråd og idiomatik
- kommunikationsstrategier, standardsprog og variation
- det engelske sprog som globalt kommunikationssprog
- forskellige typer nyere litterære og ikke-litterære tekster
- tekstanalytiske begreber
- væsentlige historiske, kulturelle og samfundsmæssige forhold i Storbritannien og USA
- historiske og aktuelle forhold i andre dele af den engelsktalende verden.

Litterære og ikke-litterære tekster i kernestoffet skal være ubearbejdede og på autentisk engelsk.

2.3 Supplerende stof

Kursisterne vil ikke kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Det supplerende stof uddyber og perspektiverer kernestoffet og udvider kursisternes faglige horisont. Der indgår tekster og andre udtryksformer fra nyeste

tid, som har udgangspunkt i den engelsktalende verden, samt stof på engelsk fra andre fagområder.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Undervisningen skal tage udgangspunkt i et fagligt niveau svarende til kursisternes niveau fra grundskolen. Undervisningen tilrettelægges, så der veksles mellem induktivt og deduktivt tilrettelagte forløb.

Arbejdet med sprog, tekst og kultur integreres, således at kursisterne oplever en klar sammenhæng mellem udtryksmåde, stof og kommunikationssituation.

Der skal arbejdes med lytte-, læse- og kommunikationsstrategier, og kursisternes egen sprogproduktion i skrift og tale skal prioriteres højt. Undervisning i tekstanalyse og fremmedsprogstilegnelse skal tilpasses den faglige progression. Arbejdssproget er helt overvejende engelsk.

3.2 Arbejdsformer

Arbejdet med faget organiseres fortrinsvis i emner. Der skal indgå mindst 6 emner med udgangspunkt i fagets kernestof og i det supplerende stof.

Undervisning og arbejdsformer, der fortrinsvis er lærerstyrede, skal gradvist afløses af undervisning og arbejdsformer, der giver kursisterne større selvstændighed og ansvar. Arbejdsformer og metoder skal passe til de faglige mål, og det skriftlige og mundtlige arbejde skal varieres, så kursisterne udvikler en nuanceret og fleksibel udtryksfærdighed i både skrift og tale.

Arbejdet med fagets skriftlige side skal tilrettelægges, så det indgår som støtte for tekst- og emnearbejdet og som støtte for sprogindlæringen. Det skriftlige arbejde skal også indgå som selvstændig disciplin og tilrettelægges, så kursisterne udvikler evne til at beherske det engelske sprogsystem i en fri skriftlig fremstilling og til at udtrykke sig klart og nuanceret på hovedsageligt korrekt engelsk.

Undervisningen i skriftlig udtryksfærdighed tilrettelægges, så kursisterne trænes i arbejdet med et bredt spektrum af genrer. Undervisningens fokus skal være på både skriveprocessen, herunder forskellige hensigtsmæssige skrive-

strategier, og på det færdige produkt og dets kvaliteter.

3.3 It

It skal anvendes som redskab til støtte for tekstarbejdet og for arbejdet med den færdighedsmæssige side af sprogtilægnelsen. Den praktiske anvendelse af it skal styrke kursisternes evne til at søge og udvælge relevant fagligt materiale fra et større stofområde. Kursisterne skal opnå kendskab til de forskelle i kommunikationsstrategier, som knytter sig til anvendelse af forskellige elektroniske genrer.

3.4 Samspil med andre fag

Faget er omfattet af det generelle krav om samspil mellem fagene. Den mundtlige og skriftlige sprogfærdighed skal i dette samspil styrkes ved, at kursisterne tilegner sig og formidler dele af det faglige stof på engelsk.

Engelsk skal med udgangspunkt i fagets kernestof og det supplerende stof bidrage til at udbygge og belyse det faglige indhold i og perspektivet på stofområder, som behandles i samspillet.

På *hf-enkeltfag* tilgodeses det faglige samspil i det omfang, som tilrettelæggelsen muliggør.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

Ved indgangsniveauet og i årets løb skal der foretages evaluering i form af screening eller andre individuelle test for at fastslå den enkelte kursists niveau og progression. For at kursisterne kan få et redskab til at vurdere egen videntilvækst, skal der desuden foretages selvevaluerende test.

4.2 Prøveformer

Der afholdes en skriftlig og en mundtlig prøve.

Den skriftlige prøve

Grundlaget for den skriftlige prøve er et centralt stillet opgavesæt.

Prøvens varighed er 5 timer.

Prøven er todelt. Første delprøve varer 1 time. I denne del er brug af computer eller faglige hjælpemidler ikke tilladt. Anden delprøve varer 4 timer. I denne del er alle hjælpemidler tilladt.

Den mundtlige prøve

Med udgangspunkt i et ukendt, ubearbejdet tekstmateriale, der er tematisk tilknyttet et studeret emne, prøves i præsentation, samtale, tekstforståelse og perspektivering. Tekstmaterialets omfang er 5-7 normalsider. Materialet sendes til censor og godkendes af denne forud for prøvens afholdelse.

Eksaminationstiden er 30 minutter. Tekstmaterialet udleveres dagen før prøven, og forberedelsestiden er minimum 24 timer. Alle hjælpemidler er tilladt.

4.3 Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål, som er angivet i 2.1.

Ved *den skriftlige prøve* lægges der vægt på eksaminandens beherskelse af det engelske sprog, forståelse af forlægget og færdighed i skriftlig fremstilling på engelsk.

Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering af den samlede besvarelse.

Ved *den mundtlige prøve* lægges der vægt på, at eksaminanden på et flydende og hovedsageligt korrekt engelsk kan præsentere, analysere, fortolke og perspektivere det ukendte tekstmateriale og anvende den viden, der er opnået i arbejdet med det studerede emne. Endvidere lægges der vægt på evnen til at formidle egne synspunkter og argumenter.

Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering af eksaminandens præstation.

Idræt C

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Faget idræt tager udgangspunkt i den fysiske aktivitet og inddrager viden fra de natur- og sundhedsvidenskabelige samt de humanistiske og samfundsvidenskabelige områder. Faget giver indsigt i den fysiske aktivitets betydning for sundheden i bredeste forstand. Idrætslige færdigheder, bevægelsesglæde og viden giver erfaringer med kroppen og dens bevægelsesmuligheder. Gennem alsidighed og fordybelse og ved inddragelse af teori skaber faget forståelse af idrættens kulturelle værdier.

1.2 Formål

Gennem alsidig idrætsundervisning opnår kursisterne grundlæggende idrætslige færdigheder og erfaringer med kroppens bevægelsesmuligheder. De opnår forståelse for at kombinere praktiske erfaringer med teoretisk viden i relation til træning og sundhed og opnår således forståelse for betydningen af at være i god fysisk trænings-tilstand. Undervisningen bidrager til udvikling af kursisters personlige identitet og sociale kompetencer, og gennem oplevelsen af glæden ved at bevæge sig motiverer faget til en fysisk aktiv livsstil.

2. Faglige mål og fagligt indhold.

2.1 Faglige mål

Fokusområde fysisk aktivitet

Kursisterne skal kunne:

- beherske grundlæggende idrætslige færdigheder og funktionelle bevægelser
- indgå i udvalgte idrætsdiscipliner og aktiviteter, der tilgodeser områderne
  - a) tekniske og taktiske elementer i forskellige boldspil
  - b) koreograferede og frie bevægelser til musik og lyd
  - c) funktionelle og hensigtsmæssige bevæ-

gelser inden for øvrige klassiske og nye idrætter

- indgå i forskellige typer af samarbejdsrelationer
- udvikle kropsbevidsthed.

Fokusområde teori og træning

Kursisterne skal kunne:

- kende centrale begreber inden for idrættens discipliner og træning.
- forstå den fysiske aktivitets og livsstils betydning for sundheden, herunder kunne orientere sig om muligheder for at dyrke idræt i fritiden
- kende til roller og etik i idræt
- udforme og udføre et opvarmningsprogram
- udføre og have indsigt i enkle fysiologiske tests
- udfærdige, gennemføre og evaluere eget fysisk træningsprogram.

2.2 Kernestof

Kernestoffet er:

- alsidige idrætsdiscipliner og -aktiviteter, der tilgodeser kropsbeherskelse og boldbeherskelse
- grundlæggende principper for træning samt basale idrætsfaglige begreber om træning, livsstil og idrætsvaner
- idrætter, der fokuserer på samarbejde og etik og fremmer selvværd.

2.3 Supplerende stof

Ud over kernestoffet indgår supplerende stof, som i samspil med de øvrige fag i fagrækken perspektiverer kernestoffet. Ad den vej udvides kursisters faglige horisont, og de bevidstgøres om fagets muligheder.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Undervisningen skal tage udgangspunkt i et

fagligt niveau svarende til kursisternes niveau fra grundskolen.

Der lægges i undervisningen vægt på, at fagets praktiske discipliner inddrager den nødvendige teori om sammenhængen mellem fysisk aktivitet, træning og sundhed. Alsidigheden i disciplinvalget tilgodeses ved, at områderne a, b og c (2.1, fokusområde fysisk aktivitet) hver indgår med mindst 25 pct. Det centrale for faget er den fysiske aktivitet. Fokuspunktet teori og træning integreres i den fysiske aktivitet, således at træningsaspektet indgår i undervisningen sammen med den relevante kobling til fagets teoriområder.

I kraft af den rolle, som praktikken spiller for den enkelte kursists faglige og personlige udbytte og deraf følgende motivation til fortsat at dyrke idræt, skal undervisningen i idræt tage hensyn til progression, variation, sikkerhed samt til den fysiologiske kønsforskel. Den enkelte kursist deltager således i både kønsdifferentieret og kønsintegreret undervisning.

3.2 Arbejdsformer

Undervisningen organiseres i forløb, der har en sådan længde, at den faglige fordybelse tilgodeses. Det enkelte forløb skal med udgangspunkt i praksis integrere teori og træning i de enkelte lektioner. Kursisterne skal i perioder arbejde med tematiske forløb, der som udgangspunkt kobler praktik og teori og munder ud i et produkt som dokumentation for såvel proces som fagligt resultat. Undervisningen skal ved valg af forløb give kursisterne en alsidig oplevelse af fagets muligheder, og forløbene skal sikre, at begge køn motiveres for fortsat fysisk aktivitet.

3.3 It

Kursisterne gør brug af it til at skaffe sig viden om sundhed, livsstil og idrætsvaner. It kan inddrages i forbindelse med forskellige testformer og bearbejdelsen heraf samt som kilde til afdækning af mulighederne for at dyrke idræt i fritiden.

3.4 Samspil med andre fag

I det 2-årige hf indgår faget i tæt samarbejde med den øvrige fagrække i *introduktionskurset*. Faget giver mulighed for samspil med alle fag i fagrækken. Dette samspil sikrer, at kursisterne

opnår den nødvendige forståelse af specifikke idrætsfaglige elementer samtidig med, at de bevidstgøres om de videre konsekvenser af fysisk aktivitet og træning i forhold til livsstil, kropsidealer og almindelse.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

De faglige mål er grundlaget for den løbende evaluering i faget. Kursisternes vurderes på baggrund af en helhedsvurdering, hvor både idrætslige og sociale færdigheder samt teoretisk viden indgår. Kursisternes forståelse for at koble teoretisk viden på et personligt træningsprogram skal indgå i vurderingen. Den enkelte kursist skal evalueres på baggrund af både kønsintegreret og kønsdifferentieret undervisning.

4.2 Prøveform

Der afholdes ikke prøve i faget.

4.3 Bedømmelseskriterier

I forbindelse med den løbende evaluering, herunder vurderingen af kursisternes aktivitetsniveau, oprykning til 2. hf samt vurderingen af det faglige grundlag for valg af B-niveau, anvendes følgende bedømmelseskriterier:

Fokusområde fysisk aktivitet

- beherskelse af grundlæggende idrætslige færdigheder
- kvaliteten i udvalgte alsidige idrætsdiscipliner og aktiviteter inden for områderne:
  - a) tekniske og taktiske færdigheder i forskellige former for boldspil
  - b) koreograferede og frie bevægelser til musik og lyd
  - c) funktionelle og hensigtsmæssige bevægelser i øvrige klassiske og nye idrætter
- evne til at arbejde selvstændigt og indgå i samarbejdsrelationer.

Fokusområde teori og træning

- evne til at koble teori, praktik og træning i forbindelse med opvarmning, træningsprogram og tematiske forløb
- fysisk formåen.

Kultur- og samfundsfaggruppe

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Faggruppen består af fagene historie, religion og samfundsfag. Faggruppen giver grundlæggende indsigt i samspillet mellem den historiske, samfundsmæssige og kulturelle udvikling lokalt, nationalt og internationalt, både hvad angår tilværelsestolkning, de grundlæggende livsvilkår samt individers udfoldelses- og handlemuligheder.

1.2 Formål

Undervisningen skal udvikle kursisternes selv- og omverdensforståelse og derigennem bidrage til at skabe et fagligt fundament for selvstændig stillingtagen og aktiv deltagelse i et moderne, flerkulturelt og demokratisk samfund.

Kursisterne skal opnå viden om og forståelse af væsentlige elementer i den historiske udvikling, det moderne samfunds kompleksitet og dynamik, forskellige religioner, kulturelle værdier og livsanskuelser.

Den sammenhængende indsigt og helhedsforståelse, som kursisterne opnår i arbejdet med flerfaglige problemstillinger og ved anvendelsen af begreber, teorier og metoder fra fagene i faggruppen, giver forståelse af sammenhængen mellem fagene i faggruppen og bidrager til at styrke kursisternes studiekompetence.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

Indhold

Kursisterne skal kunne:

- anvende og kombinere viden og metoder fra faggruppen til at opnå indsigt i historiske, samfundsmæssige og kulturelle sammenhænge med forståelse af det enkelte fags særpræg
- redegøre for forskellige livsanskuelser, religioner og politiske grundholdninger og de-

res betydning i en historisk og aktuel sammenhæng

- reflektere over mennesket som historieskabt og historieskabende
- diskutere egne og andres kulturelle værdier i forhold til nutidige og fortidige værdier
- anvende viden om centrale epoker til at opnå forståelse af sammenhænge af kulturel og samfundsmæssig art i Danmarkshistorien
- sætte religionerne og deres virkningshistorie i relation til udvalgte aspekter af europæisk kultur og tænkning
- undersøge sammenhænge mellem relevante baggrundsvARIABLE og sociale og kulturelle mønstre.

Metode

Kursisterne skal kunne:

- indsamle, analysere og kritisk anvende forskelligartede materialetyper
- skelne mellem beskrivelse og vurdering og kunne identificere de værdier, der ligger til grund for egne og andres udsagn
- gennemføre en flerfaglig empirisk undersøgelse
- formidle faglige sammenhænge både mundtligt og skriftligt ved anvendelse af faglig terminologi
- argumentere for et synspunkt på et fagligt grundlag og kunne diskutere og vurdere konsekvenserne af synspunktet.

2.2 Fagligt indhold

Undervisningen tager udgangspunkt i fællesfaglige problemstillinger. Den omfatter såvel fagenes kernestof som supplerende stof, der perspektiverer og uddyber kernestoffet.

Der arbejdes med fællesfaglige emner inden for eller på tværs af følgende områder:

- globalisering og kulturmødet
- områdestudium
- identitetsdannelse i traditionelle, moderne og senmoderne samfund
- værdier og livsformer

- religiøse og politiske brud i dansk og europæisk perspektiv
  - det gode samfund.
- Andre områder kan inddrages til perspektivering af de fællesfaglige emner.

2.2.1 Historie

Kernestoffet er:

- dansk historie og identitet
- hovedlinjerne i Europas historie fra antikken til i dag
- natur, teknologi og produktion i historisk og nutidigt perspektiv
- styreformer i historisk og nutidigt perspektiv
- ideologiernes kamp i det 20. århundrede
- forholdet mellem den vestlige kulturkreds og den øvrige verden.

2.2.2 Religion

Kernestoffet er:

- kristendom, navnlig med henblik på dens europæiske og danske fremtrædelsesformer. I arbejdet indgår nutidige tekster samt tekster fra det Gamle og det Ny Testamente
- islam, herunder såvel nutidige tekster som tekster fra Koranen, med inddragelse af en europæisk og dansk kontekst
- udvalgte sider af yderligere én religion
- religionernes centrale fænomener som myte, ritual, kult, etik, lære, den religiøse erfaring og religionernes organisering
- etiske eller filosofiske problemstillinger
- religioners samfundsmæssige, politiske og kulturelle betydning i fortid og nutid.

2.2.3 Samfundsfag

Kernestoffet er:

- politiske ideologier
- demokrati og menneskerettigheder, herunder betydningen af retssystemet
- politiske beslutninger og deltagelsesmuligheder
- identitetsdannelse og socialisation
- sociale og kulturelle forskelle, herunder velfærd og fordeling
- økonomiske sammenhænge og styringsinstrumenter.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Undervisningen i faggruppen gennemføres

som en vekselvirkning mellem flerfaglige og særfaglige aktiviteter. Undervisningen skal være alsidig i valg af metoder og problemstillinger, teorier og synsvinkler. Kursisterne skal inddrages i valg af problemstillinger og arbejdsformer.

Undervisningen tager hovedsageligt afsæt i konkrete og virkelighedsnære problemstillinger. Der skal lægges afgørende vægt på den enkelte kursists muligheder for på et fagligt grundlag at fremføre egne synspunkter, argumenter og vurderinger. I de særfaglige perioder vil hovedvægten ligge på arbejdet med grundlæggende viden, begreber og metoder, som efterfølgende kvalificerer de flerfaglige aktiviteter.

I historie skal følgende aspekter være repræsenteret: Brug og misbrug af historien, den lille og store historie, myte og realitet i historien.

Undervisningen skal tilrettelægges således, at der sker en faglig progression i:

- valg af problemstillinger (fra enkle til komplekse)
- metodiske krav (kravene til brug af forskellige materialetyper til at dokumentere faglige sammenhænge)
- kravene til anvendelse af faglige begreber og
- kravene til kursisters evne til præcis og nuanceret skriftlig og mundtlig formidling.

I planlægningen af det samlede 2-årige forløb skal tages hensyn til, at religion og samfundsfag kan vælges som valgfag (B-niveau) på 2. år og dermed afvikles parallelt med forløbet i kultur- og samfundsfaggruppen.

Uddannelsestiden i de enkelte fag planlægges fleksibelt, således at der i perioder gives mulighed for koncentrerede forløb i de enkelte fag.

3.2 Arbejdsformer

I undervisningen skal der anvendes afvekslende og kursistaktiverende arbejdsformer, således at kursisterne får gode muligheder for at dokumentere, formidle og diskutere faglige sammenhænge og synspunkter. Udadvendte aktiviteter, herunder mindre empiriske undersøgelser, skal integreres i undervisningen.

Projektarbejde er omdrejningspunktet for det flerfaglige samarbejde, hvor faglige problemstillinger skal behandles med brug af metoder fra fagene.

I forbindelse med arbejdet med projekter skal der være en grundig faglig og metodisk vejledning.

Det skriftlige arbejde skal tilrettelægges så

kursisterne prøver forskellige skriftlige arbejdsformer til støtte for den faglige indlæring og formidling, herunder udarbejdelse af synopsis på baggrund af et større materiale.

3.3 It

Informationsteknologi anvendes til:

- informationsøgning
- træning af kildekritik
- bearbejdning og formidling
- vidensdeling.

3.4 Samspil med andre fag

Undervisningen kan lægge op til samspil med fag uden for faggruppen med det formål yderligere at uddybe og perspektivere kernestof og anvendelsesaspekter i de tre fag.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

Gennem individuel faglig vejledning, brug af test og tilbagemeldinger på skriftligt arbejde skal kursisten undervejs i det samlede forløb bibringes en klar opfattelse af niveauet for og udviklingen i det faglige standpunkt, herunder svage og stærke sider. Endvidere skal der mindst en gang i hvert semester ske en evaluering af kursistens arbejdsindsats, aktive deltagelse i og ansvarlighed for undervisningen. I forbindelse hermed skal undervisning og fagsamarbejde evalueres.

4.2 Prøveform

Der afholdes en mundtlig prøve i faggruppen på grundlag af et kendt tema med ukendt bilagsmateriale af et omfang på 8-12 normalsider. Bilagsmateriale fremsendes til censor og godkendes af denne forud for prøvens afholdelse. På

baggrund af det udleverede bilagsmateriale skal eksaminanden opstille, analysere og diskutere en eller flere flerfaglige problemstillinger.

Eksaminationstiden er 45 minutter pr. eksaminand. Der gives 3 timers forberedelsestid til udarbejdelse af en synopsis.

Eksaminationen tager udgangspunkt i eksaminandens præsentation og fremlæggelse af synopsis suppleret med uddybende spørgsmål af eksaminator.

4.3 Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål, som er angivet i 2.1.

Der lægges i bedømmelsen vægt på eksaminandens evne til at:

- dokumentere en eller flere faglige problemstillinger
- anlægge forskellige faglige synsvinkler på det udleverede materiale
- karakterisere og analysere materiale, herunder skelne mellem beskrivelse og vurdering
- anvende og kombinere viden fra fagenes kernestof
- anvende og kombinere begreber, teorier og metoder fra faggruppens fag
- indgå i faglig dialog
- perspektivere til relevant kernestof og emneområder fra undervisningsbeskrivelsen
- formulere sig selvstændigt og kritisk om faglige problemstillinger
- fremstille et sagsforhold på en klar og overskuelig måde
- disponere og strukturere eksaminationstiden.

Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering af eksaminandens præstation.

Matematik C

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Matematik bygger på abstraktion og logisk tænkning og omfatter en lang række metoder til modellering og problembehandling. Matematik er uundværlig i mange erhverv, i naturvidenskab og teknologi, i medicin og økologi, i økonomi og samfundsvidenskab, og som grundlag for politisk beslutningstagen. Matematik er samtidig væsentlig i dagligdagen. Den udbredte anvendelse af matematik bunder i fagets abstrakte natur og afspejler den erfaring, at mange vidt forskellige fænomener opfører sig ensartet. Når hypoteser og teorier formuleres i matematikkens sprog, vindes der ofte herved ny indsigt. Matematik har ledsaget kulturens udvikling fra de tidligste civilisationer og menneskenes første overvejelser om tal og form. Videnskabsfaget matematik har udviklet sig i en stadig vekselvirkning mellem anvendelser og opbygning af teori.

1.2 Formål

Formålet med undervisningen i matematik er, at kursisterne bliver i stand til at forstå, anvende og kommunikere om matematik i sammenhænge, der vedrører dagligliv, samfundsliv og naturforhold, og at de opnår tilstrækkelige kompetencer til at kunne gennemføre en uddannelse, hvori matematik indgår på et grundlæggende niveau. Desuden skal de kende til vigtige sider af matematikkens vekselvirkning med kultur, videnskab og teknologi.

2. Fagligt indhold og faglige mål

2.1 Faglige mål

Kursisterne skal kunne:

- håndtere simple formler og ligninger, herunder kunne oversætte fra symbolholdigt sprog til naturligt sprog og omvendt

- give en statistisk behandling af et talmateriale og kunne formidle konklusioner i et klart sprog
- håndtere simple modeller til beskrivelse af sammenhænge mellem variable og kunne diskutere rækkevidde af sådanne modeller
- anvende simple geometriske modeller og løse simple geometriske problemer
- gennemføre simple matematiske ræsonnementer
- opsøge information og formidle viden om matematikanvendelser inden for dagligliv og samfundsliv
- anvende it-værktøjer til løsning af givne matematiske problemer.

2.2 Kernestof

Kernestoffet er:

- regningsarternes hierarki, ligningsløsning med grafiske metoder og simpel algebraisk manipulation, procent- og rentesregning, absolut og relativ ændring
- formeludtryk til beskrivelse af ligefrem og omvendt proportionalitet, lineære sammenhænge, eksponentielle sammenhænge og potenssammenhænge mellem variable
- xy -plot af datamateriale og karakteristiske egenskaber ved lineære sammenhænge, eksponentielle sammenhænge og potenssammenhænge
- deskriptiv statistik med grafisk præsentation og bestemmelse af simple empiriske statistiske deskriptorer
- forholdsregninger i ensvinklede trekanter og trigonometriske beregninger i retvinklede trekanter.

2.3 Supplerende stof

Kursisterne vil ikke kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Det supplerende stof i faget matematik udfylder ca. 1/3 af uddannelsestiden. Det skal perspektivere og udbyde kernestoffet og i det hele taget udvide den

faglige horisont, så kursisterne kan leve op til alle de faglige mål.

Derfor vil det supplerende stof bl.a. omfatte:

- emner, der perspektiverer arbejdet med procent- og rentesregning og andre økonomiske sammenhænge
- ræsonnement og bevisførelse inden for udvalgte emner
- indsamling og bearbejdning af data, herunder diskussion af hypoteser og af repræsentativitet af stikprøver.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Undervisningen tilrettelægges med henblik på, at den enkelte kursist når de faglige mål. Kursisternes selvstændige håndtering af matematiske problemstillinger og opgaver skal stå i centrum for undervisningen.

Kursisternes matematiske forståelse skal udvikles gennem eksperimenterende tilgang til problemstillinger og opgaver samt gennem arbejde med mundtlig formidling.

Der lægges i undervisningen stor vægt på matematikkens anvendelser, og kursisterne skal se, hvordan de samme matematiske metoder kan anvendes på vidt forskellige fænomener.

Undervisningen tilrettelægges med progression i arbejdsmetoder og fagligt indhold, samtidig med at grundlæggende færdigheder og paratviden fastholdes ved regelmæssigt at blive taget op igen.

3.2 Arbejdsformer

En betydelig del af undervisningen inden for kernestoffet og det supplerende stof tilrettelægges som projekt- eller emneforløb. For hvert større forløb formuleres faglige mål, og der tages stilling til arbejdsprocessen, herunder en eventuel undervisningsdifferentiering. I forbindelse med hvert større projekt- eller emneforløb skal kursisterne udarbejde et skriftligt produkt, som kan dokumentere de faglige resultater.

En del af undervisningen tilrettelægges som gruppearbejde med henblik på, at kursisterne udvikler deres matematiske begreber gennem deres indbyrdes faglige diskussion.

I undervisningen lægges der betydelig vægt på opgaveløsning som en afgørende støtte for tilegnelsen af begreber, metoder og kompetencer.

Løsning af opgaver foregår både i timerne og som hjemmearbejde. En række af projekt- og emneforløbene afrundes med, at kursisterne udarbejder en rapport.

3.3 It

Undervisningen tilrettelægges, så lommeregnerne/it indgår som væsentlige hjælpemidler i kursisternes arbejde med begrebstilegnelse og problemløsning. I tilrettelæggelsen indgår træning i at anvende lommeregnerne og it til at udføre beregninger, til håndtering af statistisk data-materiale og til at skaffe sig overblik over grafer. Endvidere udnyttes it i den eksperimentelle tilgang til emner og problemløsning.

3.4 Samspil med andre fag

Hvor det er muligt, lægges der op til, at faget indgår i samspil med andre fag med det formål at tilrettelægge faglige forløb, som indeholder anvendelser af matematik inden for andre fagområder, som kursisterne har kendskab til.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

Både undervisningen og kursisternes faglige udbytte heraf evalueres løbende, bl.a. gennem fremadrettede evalueringssamtaler.

For hvert større projekt- eller emneforløb skal det tydeligt fremgå, hvorledes kursisternes udbytte af forløbet evalueres.

Efter hvert større projekt- eller emneforløb gennemfører lærer og kursister en evaluering af undervisningen, arbejdsformer og fremskridt på vej mod opfyldelsen af de faglige mål.

Kursisterne afleverer jævnligt skriftlige opgaver og rapporter. Besvarelsene rettes og kommenteres af læreren.

4.2 Prøveformer

Der afholdes en skriftlig og en mundtlig prøve.

Den skriftlige prøve

Til den skriftlige prøve gives der tre timer. Det skriftlige eksamenssæt består af opgaver stillet inden for kernestoffet og skal evaluere de tilsvarende faglige mål. Under prøven må eksaminanden benytte alle hjælpemidler, bortset fra kommunikation med omverdenen.

Den mundtlige prøve

Kurset vælger en af nedenstående to prøveformer.

a) En mundtlig prøve på grundlag af et overordnet spørgsmål med konkrete delspørgsmål. Spørgsmålene til prøven er offentliggjort i god tid inden prøven og er udformet således, at de tilsammen gør det muligt at evaluere de faglige mål, der er beskrevet i afsnit 2.1. Spørgsmålene og en fortegnelse over undervisningsforløb sendes til censor, og censor godkender spørgsmålene forud for prøvens afholdelse.

Eksaminationstiden er 24 minutter pr. eksaminand. Der gives 24 minutters forberedelsestid.

Prøven er todelt.

Første del af prøven består af eksaminandens præsentation af sit svar på det udtrukne spørgsmål suppleret med uddybende spørgsmål fra eksaminator.

Anden del former sig som en samtale mellem eksaminand og eksaminator med udgangspunkt i det overordnede spørgsmål.

b) En mundtlig prøve på grundlag af rapporter udarbejdet i tilknytning til undervisningen. Den enkelte eksaminands rapporter skal som helhed dække de faglige mål, der er beskrevet i afsnit 2.1. En fortegnelse over rapporter og undervisningsforløb sendes til censor, og censor godkender forud for prøvens afholdelse, at rapporterne dækker de faglige mål.

Eksaminationstiden er 24 minutter pr. eksaminand. Der gives 24 minutters forberedelsestid.

Prøven er todelt.

Første del af prøven består af eksaminandens præsentation af den udtrukne rapport og dennes faglige delmål suppleret med uddybende spørgsmål fra eksaminator.

Anden del former sig som en samtale mellem eksaminand og eksaminator med udgangspunkt i rapportens genstandsfelt.

4.3 Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en helhedsvurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål, som er angivet i 2.1.

Der lægges vægt på, om eksaminanden:

- 1) har grundlæggende matematiske færdigheder, herunder:
  - har kendskab til matematisk symbolsprog og matematiske begreber
  - har kendskab til matematiske metoder og kan anvende disse korrekt
  - færdighed i at bruge it-værktøjer hensigtsmæssigt
- 2) har overblik over og kan anvende matematik på foreliggende problemer, herunder:
  - kan vælge hensigtsmæssige metoder til løsning af forelagte problemer
  - kan præsentere et matematisk emne eller en fremgangsmåde ved løsning af et matematisk problem på en klar og overskuelig måde
  - kan redegøre for simple matematiske ræsonnementer
  - har kendskab til matematikanvendelse inden for et andet fagområde
  - kan reflektere over og diskutere rækkevidde af foreliggende matematiske modeller.

I både den skriftlige og den mundtlige prøve gives der én karakter ud fra en helhedsvurdering, idet der ved prøveform b) alene tages hensyn til den mundtlige præstation.

Mediefag C

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Mediefagets genstandsfelt er levende billeder (film og tv) i en æstetisk, kulturel og kommunikativ sammenhæng. Faget forener en teoretisk-analytisk og en praktisk-produktionsmæssig tilgang til levende billeder.

Faget giver kursisterne de nødvendige redskaber til at analysere levende billeder. Dette er af afgørende betydning for deres muligheder for at opleve og vurdere de informationer og påvirkninger, de møder som brugere af medierne. Faget giver endvidere kursisterne indsigt i film og tv's udtryksformer i forbindelse med praktisk produktion, så de bliver aktive, kreative og reflekterende mediebrugere.

1.2 Formål

Undervisningen udvikler kursisternes evne til at analysere, perspektivere og vurdere danske og internationale medieproduktioner inden for fiktion og fakta og blandinger mellem disse former. Samtidig udvikler undervisningen kursisternes evne til at udtrykke sig selvstændigt og nuanceret i levende billeder, således at de bliver aktive, kreative og reflekterende brugere af film og tv.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

Teori og analyse

Kursisterne skal kunne:

- anvende film- og tv-sprogets terminologi i forbindelse med analyse af film og tv-produktioner
- redegøre for grundlæggende dramaturgiske principper og fortælleforskel
- karakterisere grundlæggende træk ved fakta og fiktion
- identificere centrale genrer og programtyper
- foretage en perspektivering af film og tv-produktioner

Praksis

Kursisterne skal kunne:

- betjene optage- og redigeringsudstyr
- planlægge og gennemføre en medieproduktion i grupper
- bestemme faserne i arbejdet med en medieproduktion
- anvende film- og tv-sprogets terminologi i forbindelse med en medieproduktions fase
- tilpasse udtryksform til indhold og målgruppe
- udarbejde synopsis og storyboard
- anvende dramaturgiske grundprincipper
- forholde sig analytisk til produktionsprocessen og deres egen produktion

2.2 Kernestof

Kernestoffet er:

- film- og tv-sprogets terminologi
- grundlæggende dramaturgiske principper og fortælleforskel
- grundlæggende træk ved fakta- og fiktionsprogrammer
- centrale genrer og programtyper
- produktionstilrettelæggelse, herunder synopsis og storyboard
- optageprincipper og optageteknik
- redigeringsprincipper og redigeringssteknik

2.3 Supplerende stof

Kursisterne vil ikke kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Det supplerende stof i mediefaget skal perspektivere og uddybe kernestoffet og i det hele taget udvide den faglige horisont, så kursisterne lever op til de faglige mål. Historiske, kulturelle, samfundsmæssige og genremæssige perspektiver skal inddrages i undervisningen.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Det er et afgørende didaktisk princip i medie-

faget at integrere den teoretisk-analytiske undervisning i den praktisk-produktionsmæssige og omvendt. Der lægges vægt på, at fagets discipliner opleves som en helhed: I forbindelse med den teoretisk-analytiske undervisning indarbejdes fagets terminologi og øvrige begrebsapparat, der tages i anvendelse i produktionsprocessen, og i forbindelse med produktionsprocessen gøres en række praktiske erfaringer, som kan overføres til analysearbejdet.

Det ligger i fagets didaktik, at der vil være en vekselvirkning mellem induktiv og deduktiv læring, således at undervisningen organiseres som en ligelig fordeling mellem det teoretisk-analytiske arbejde og det praktisk-produktionsmæssige.

3.2 Arbejdsformer

For at udvikle analytiske, kreative, kommunikative og sociale kompetencer hos kursisterne, anvendes forskellige undervisningsformer fra projektarbejde i grupper til klasseundervisning.

Det teoretisk-analytiske arbejde baseres på visning af film og tv-produktioner. I starten arbejdes der under lærerens instruktion og vejledning med korte citater og shot-to-shot-analyse for at gøre kursisterne fortrolige med fagets terminologi og arbejdsmetoder. Der arbejdes herefter med næranalyse af udvalgte scener/sekvenser, hvor kursisterne stadig mere aktivt deltager i analysearbejdet. Senere behandles hele værker under anvendelse af mere komplekse analysemetoder og arbejdsformer, der vægter kursisters selvstændige bidrag.

Det praktiske arbejde udføres som gruppe- og projektarbejde og indledes med enkle, korte øvelser i produktion under lærerens instruktion og vejledning. Der arbejdes herefter med lidt længere øvelser, hvor kursisterne gradvist gøres ansvarlige for større dele af processen. Efterhånden fremstilles selvstændige produktioner, hvor læreren fungerer som supervisor og konsulent.

3.3 It

It har en central placering i faget, både i forbindelse med den teoretiske og den praktiske dimension.

I det teoretisk-analytiske arbejde anvendes it til informationssøgning, præsentation og formidling af fagligt stof. I produktionsforløbet benyttes it til tekstbehandling og informationssøgning i præproduktionen og til digital redigering i postproduktionen.

3.4 Samspil med andre fag

Hvor det er muligt, lægges der op til, at faget indgår i samspil med andre fag og faggrupper. Dette styrker kursisters opfattelse af mediefaget som et mangefacetteret fag, der involverer historiske, kulturelle, samfundsmæssige og æstetiske perspektiver.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

De faglige mål er grundlaget for den løbende evaluering af kursisters standpunkt og undervisningen.

De teoretisk-analytiske forløb samt undervisnings- og arbejdsformer evalueres ved hjælp af spørgeskemaer, test og/eller samtaler tilpasset det enkelte forløb; herigennem bidrager den løbende evaluering til, at kursisten bringes til at reflektere over sin faglige udvikling.

Alle praktiske produktionsforløb afsluttes med en fælles visning af produktionerne for hele holdet/klassen. Herefter foretages en evaluering af produktionerne, således at de enkelte grupper og læreren i fællesskab deltager i evalueringen af samtlige produktioner. Desuden evaluerer hver gruppe sit eget produktionsforløb i samspil med læreren.

Ved tværfaglige forløb indgår valg af evalueringsmetoder i den fælles tilrettelæggelse.

4.2 Prøveform

Der afholdes en mundtlig prøve i faget, og grundlaget for eksaminationen er undervisningsbeskrivelsen for holdet eller den enkelte eksaminand.

Forberedelsestiden er 30 minutter. Eksaminationstiden er 30 minutter.

Grundlaget for første del af eksaminationen er et ikke-gennemgået citat fra en film eller et tv-program. Citatet må højst være på 5 minutter og skal have tilknytning til film- og tv-forløb, der har været arbejdet med i den teoretisk-analytiske del af undervisningen. Citatet skal ledsages af et ark indeholdende de nødvendige credits samt evt. vejledende spørgsmål. Eksaminanden prøves i sin evne til at fremdrage væsentlige aspekter i citatet.

Grundlaget for anden del af eksaminationen er eksaminandens seneste medieproduktion. I denne del af eksaminationen prøves eksaminanden i

sin evne til at redegøre for centrale elementer i produktionen.

4.3 Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål, som er angivet i 2.1.

Ved bedømmelsen af eksaminandens gennemgang af citatet lægges der vægt på:

- analysen af de film- eller tv-sproglige virkemidlers anvendelse
- redegørelsen for elementære dramaturgiske og genremæssige forhold
- perspektiveringen af citatet til gennemgået stof.

Ved bedømmelsen af medieproduktionen lægges der vægt på:

- udformningen af billed- og lydside
- overensstemmelsen mellem formål, indhold, udformning og målgruppe.

Ved bedømmelsen af eksaminandens redegørelse for produktionen lægges der vægt på:

- evnen til at begrunde valget af film- og tv-sproglige virkemidler
- evnen til at forholde sig analytisk reflekteret til egen produktion.

Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering af produktionen og eksaminandens præstation i prøvens to dele.

Musik C

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Musikfaget forener en teoretisk-videnskabelig, en kunstnerisk og en performativ tilgang til musik som en global og multikulturel, almenmenneskelig udtryksform. Musikfaget integrerer elementer fra det humanistiske, det naturvidenskabelige og det samfundsvidenskabelige område.

Igennem den skabende proces og musikalske udfoldelse spiller musikfaget en væsentlig rolle for uddannelsesmiljøet.

1.2 Formål

Undervisningen skal udfordre og udvikle kursisternes musikalske univers og give dem faglige redskaber til at udtrykke sig om og i musik samt styrke deres forudsætninger for at beskæftige sig med musik som lyttere og som udøvende.

Gennem beskæftigelse med musik og musikrelaterede forhold og ved at arbejde med musikalske parametre, musiklære, hørelære og musikteori i praksis, skal undervisningen bibringe kursisterne musikalsk kunnen og bevidsthed. Undervisningen inddrager historiske, samfundsmæssige og kulturelle perspektiver og giver dermed kursisterne øget omverdensforståelse.

Musikudøvelse udvikler kursisternes samarbejdsevne og giver dem mulighed for at opleve musikalsk fællesskab.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

Musikkundskab (-teori og -historie)

Kursisterne skal kunne:

- identificere musikalske parametre i forskellige stilarter og genrer i vestlig kunst- og populærmusik
- demonstrere forståelse af musik i en historisk, samfundsmæssig og kulturel sammenhæng med anvendelse af grundlæggende be-

greber og metoder fra musiklære, hørelære og musikteori

- anvende fagets terminologi i en diskussion af musik fra hjemlige og fremmede kulturer
- orientere sig i en enkel, grafisk gengivelse af klingende musik
- opsøge og anvende fagrelevant kildemateriale fra trykte og virtuelle medier.

Musikudøvelse (sang og sammenspil)

Kursisterne skal kunne:

- synge og spille en- og flerstemmige sange og satser inden for et dansk og internationalt repertoire
- samarbejde om indstudering og fremførelse af et musikalsk arrangement for et publikum
- spille enkle figurer på et akkord-, et rytme- og et basinstrument
- anvende elementær hørelære i forbindelse med sang og spil.

2.2 Kernestof

Kernestoffet er følgende:

I musikkundskab (-teori og -historie)

- vestlig kunst-, populær- og folkemusik og denne musiks forankring i musikhistorie og -kultur gennem tiderne
- ikke-vestlig musik
- dansk musik
- musikalske parametre, musiklære og hørelære med henblik på musikalsk opmærksomhed, oplevelse og analyse
- et særligt studeret musikemne
- enkle, korte tekster med relation til den udvalgte musik

I musikudøvelse (sang og sammenspil)

- musikudøvelse med brug af krop, stemme og instrumenter
- et varieret udvalg af enstemmige sange fra ind- og udland

- et varieret udvalg af flerstemmige vokal- og/eller instrumentalsatser fra ind- og udland
- grundlæggende stemmedannelse og basal teknik på rytme-, bas- og akkordinstrumenter
- indstudering og fremførelse af et musikstykke.

2.3 Supplerende stof

Kursisterne vil ikke kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Ud over det musikalske kernestof skal kursisterne beskæftige sig med aspekter af bl.a. musikkens historiske og aktuelle, kulturelle og sociale samt formidlings- og mediemæssige forhold.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Der lægges vægt på, at kursisterne præsenteres for fagets discipliner som en helhed, således at de oplever en sammenhæng og vekselvirkning mellem det udøvende og det kundskabsmæssige. Både i forbindelse med musikudøvelse og musikkundskab skal det sungne og spillede og det hørte gøres til genstand for samtale, analyse og diskussion. I denne kombineret praktiske og teoretiske læreproces kvalificeres musikoplevelsen gennem beskæftigelsen med fagets terminologi og metoder.

Musikundervisningen beskæftiger sig med følgende niveauer i læreprocessen: perception (lytning, oplevelse), reproduktion (udførelse af eksisterende kompositioner), imitation (eftergørelse), produktion (komposition, improvisation), interpretation (fortolkning) og refleksion (perspektivering), som udgør en taksonomisk læringsproces, hvori både induktive og deduktive principper indgår.

3.2 Arbejdsformer

Undervisningen organiseres, så fagets praktiske, instrumentale/vokale og teoretiske metoder og færdigheder præsenteres og indarbejdes ved lytning og udførelse. Arbejdsformerne veksler mellem klasseundervisning, studieværksted, gruppearbejde, projektor organiseret arbejde, fremlæggelser og opførelser i klassen eller for et større publikum.

Med anvendelse af fagets metoder og teorier arbejdes der i musikkundskab med analyser, op-

læg og diskussioner i forhold til vestlig kunst- og populærmusik igennem tiderne samt ikke-vestlig musik. Denne beskæftigelse danner baggrund for, at kursister og lærer i samarbejde skal arbejde fokuseret med mindst ét musikemne, som udgør eksamensgrundlaget.

I musikudøvelse arbejdes der fra den instruktive, imiterende, lærerstyrede undervisning imod musikalsk selvstændiggørelse og samarbejde. Det tilstræbes, at der i den enkelte musiktime veksles mellem praktisk og teoretisk arbejde og mellem forskellige arbejdsformer.

Som led i undervisningen arbejdes der i musikudøvelse frem mod en koncertbegivenhed på kurset. Den efterfølgende refleksion danner grundlag for fortsat musikalsk udvikling.

Musikundervisningen skal etablere kontakt til det øvrige musikliv.

3.3 It

Til understøttelse af den faglige indlæring i musikkundskab (musikhistorie, musikteori, musiklære, hørelære) og musikudøvelse anvendes it.

3.4 Samspil med andre fag

Faget giver sammenhæng i kursistens omverdensforståelse og er, hvor det er muligt, med til at skabe forbindelse mellem kursets øvrige fag, idet musik skal forstås i sammenhæng med sine historiske, samfundsmæssige, kulturelle, psykologiske, filosofiske og teknologiske forudsætninger.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

For at sikre, at kursisterne opnår de beskrevne faglige mål for undervisningen i musikkundskab, gør læreren brug af mindre tests undervejs.

Musikfagets udøvende side indebærer en løbende vurdering og forbedring af den musikalske præstation, og evaluering er således en naturlig og nødvendig del af processen. Denne evaluering tager højde for fagets kunstneriske elementer.

4.2 Prøveform

Der afholdes en prøve i *musikkundskab og musikudøvelse*.

I musikkundskab (-teori og -historie)

Den stillede opgave tager primært udgangspunkt i kendt stof fra det valgte musikemne i undervisningen og sekundært i ukendt parallelstof. Prøvematerialet består af en indspilning af et eller flere stykker musik af sammenlagt højst 10 minutters varighed, en grafisk gengivelse af den klingende musik og evt. øvrigt materiale.

Prøvematerialet sendes til censor og godkendes af denne forud for prøvens afholdelse. En fortegnelse over musikemnet medsendes.

Eksaminationstiden er 20 minutter pr. eksaminand. Der gives 40 minutters forberedelsestid.

Forberedelseslokalet skal være forsynet med afspilningsanlæg og et tangentinstrument. Eksaminanden kan medbringe instrument efter eget valg.

I musikudøvelse (sang og sammenspil)

I musikudøvelse opføres et indstudert nummer i grupper på mindst to eksaminander. Den enkelte eksaminand optræder kun én gang. Eksaminationstiden er 5 minutter pr. eksaminand.

I tiden mellem sidste undervisningstime og eksamen mødes læreren med kursisterne 2-3 gange for at vedligeholde de musikalske færdigheder med henblik på gruppefremførelse.

Selvstuderende prøves i musikkundskab i et særligt studeret musikemne, hvis indhold godkendes af faglæreren.

Selvstuderende deltager ikke i gruppesam-

menspil, men bedømmes i musikudøvelse i en solosang udvalgt af censor fra et bredt og varieret repertoire af enstemmige sange, sammensat af kursisten og godkendt af læreren.

Ved *sygeeksamen* eksamineres i musikkundskab samt et solonummer valgt af eksaminanden, idet gruppesammenspil bortfalder.

4.3 Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål, der er angivet i 2.1. Der lægges vægt på følgende:

I musikkundskab (-teori og -historie)

- elementært kendskab til musikalske parametre, musicklære og hørelære og evne til at bruge dette i analyse af musik
- elementært kendskab til musikkens historiske, samfundsmæssige og kulturelle sammenhæng

I musikudøvelse (sang og sammenspil)

- lydhørhed og musikalitet, dvs. fornemmelse for egen funktion i gruppen i balance med gruppens øvrige medlemmer
- vokale og/eller instrumentale færdigheder

Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering af eksaminandens præstation.

Naturvidenskabelig faggruppe

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Faggruppen består af fagene biologi, geografi og kemi.

Faggruppen benytter sig af naturvidenskabelige metoder, hvor viden og begrebsforståelse udvikles gennem vekselvirkning mellem på den ene side observationer og eksperimenter og på den anden side teorier og modeller. Dette danner udgangspunkt for erkendelse og forståelse af fænomener i naturen og for forståelse af samspillet mellem mennesket og dets omgivelser.

Faggruppen har en anvendelsesorienteret dimension og inddrager biologisk, geografisk og kemisk viden til at skabe en sammenhængende indsigt i problemstillinger med naturvidenskabeligt indhold.

Faggruppen giver faglig baggrund for stillingtagen i forbindelse med aktuelle samfundsmæssige problemer med naturvidenskabeligt indhold.

1.2 Formål

Den naturvidenskabelige faggruppe bidrager til hf-uddannelsens overordnede målsætning ved, at kursisterne opnår indsigt i naturvidenskabelige metoder og fagområder.

Gennem arbejdet med naturvidenskabelige redskaber og metoder skal kursisterne videreudvikle såvel almene som studieforberedende kompetencer. De skal herunder have erfaring med, hvordan man systematisk indsamler, behandler og formidler naturvidenskabelig information, og de skal udvikle evne til at forholde sig kritisk og konstruktivt til anvendelse af naturvidenskab.

Undervisningen giver kursisterne viden i biologi, geografi og kemi gennem arbejde med kernestoffet og gennem uddybning og perspektivering af dette. Gennem arbejdet med tværfaglige emner skal kursisterne blive i stand til at se helheder og sammenhænge mellem fagene og få forståelse for relationerne mellem naturvidens-

skab, teknologi og samfund. Kursisterne får herved baggrund for en nuanceret og kompleks omverdensforståelse, således at de kan forstå betydningen af bæredygtig udvikling som princip og kan deltage i den demokratiske debat på baggrund af opnåede naturvidenskabelige kompetencer.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

Kursisterne skal kunne:

- anvende naturvidenskabeligt fagsprog, herunder symbolsprog
- relatere observationer, modelfremstillinger og symbolfremstillinger til hinanden
- skelne mellem en teoretisk model og den observerede virkelighed og forstå enkle sammenhænge mellem teori og praksis
- udføre eksperimentelt arbejde under hensyntagen til almindelig laboratoriesikkerhed og omgås kemikalier på forsvarlig måde i hverdagen
- foretage systematiske observationer og dataindsamling under feltarbejde og i laboratoriet
- opstille enkle hypoteser og forklare betydningen af kontrolforsøg
- opsamle data og bearbejde resultater fra kvalitative og kvantitative eksperimenter og undersøgelser
- identificere og diskutere fejlkilder ved vurdering af resultater fra eksperimentelt arbejde
- udtrykke sig med faglig præcision om naturvidenskabelige emner såvel mundtligt som skriftligt
- indhente og vurdere naturvidenskabelig information fra forskellige kilder
- analysere figurer og data og sætte dem i relation til relevante forklaringsmodeller
- analysere fællesfaglige problemstillinger og opstille enkle problemformuleringer ud fra en naturvidenskabelig tilgang

- identificere og forholde sig til naturvidenskabelige problemstillinger fra hverdagen og fra den aktuelle debat
- sætte lokale natur- og samfundsmæssige forhold ind i en regional eller global sammenhæng og forstå globale processers lokale konsekvenser.

2.2 Fagligt indhold

Undervisningen tager udgangspunkt i fællesfaglige problemstillinger. Den omfatter såvel fagens kernestof som supplerende stof, der perspektiverer og uddyber kernestoffet.

Der arbejdes med fællesfaglige emner inden for eller på tværs af følgende områder:

- naturvidenskab i hverdagen
- sundhed
- levevilkår
- miljø
- ressourceudnyttelse, produktion og teknologi
- stoffer, materialer og produkter.

Andre områder, herunder naturvidenskabernes historie og udvikling, kan inddrages.

Biologi

Kernestoffet er:

- udvalgte organiske stoffer og deres biologiske betydning herunder DNA's opbygning og funktion
- cellers struktur og funktion samt udvalgte cellulære processer
- almene genetiske begreber og sammenhænge herunder samspillet mellem arv og miljø
- den biologiske baggrund for anvendt bioteknologi
- udvalgte organsystemers opbygning og funktion set i sundhedsmæssig sammenhæng
- udvalgte økologiske processer og deres betydning.

Geografi

Kernestoffet er udvalgte geofaglige områder inden for:

- vejrforhold og klima
- energistrømme og kredsløb i naturen
- naturbetingede ressourcer, produktion og teknologi
- befolknings- og erhvervsforhold.

Kemi

Kernestoffet er:

Stoffers opbygning

- grundstoffernes periodiske system
- udvalgte organiske og uorganiske stoffers opbygning, navngivning, tilstandsform og blandbarhed.

Kemiske reaktioner

- simple redoxreaktioner, herunder forbrændingsreaktioner
- syre-base-reaktioner og pH-begrebet.

Kemiske beregninger

- mængdeberegninger i relation til reaktionskemaer under anvendelse af masse, molar masse, stofmængde, volumen og stofmængdekonzentration.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Der lægges i undervisningen vægt på, at de faglige mål nås som et resultat af det fællesfaglige arbejde. Tilrettelæggelsen af den særfaglige undervisning og valg af redskaber og metoder sker med henblik på behandlingen af de fællesfaglige problemstillinger.

Der lægges i undervisningen vægt på, at det praktiske arbejde, som er knyttet til feltarbejde og andet eksperimentelt arbejde, knyttes til det teoretiske stof med henblik på størst mulig integration.

Undervisningen tilrettelægges, således at kursisternes nysgerrighed, aktivitet og kreativitet stimuleres, bl.a. ved at de anvendelsesorienterede aspekter har høj prioritet.

3.2 Arbejdsformer

Undervisningen organiseres med henblik på at arbejde med fællesfaglige emner eller projekter.

Emne- og projektarbejde veksler med kursusperioder, hvor særfaglig grundviden indarbejdes. I emne- og projektperioder arbejdes der fællesfagligt, men ikke nødvendigvis med elementer fra alle tre fag i alle emner og projekter.

Der tilstræbes en ligelig fordeling af det tidsmæssige forbrug på de tre fag.

Emne- og projektperioderne tilrettelægges med variation og progression fra tværfaglig pa-

rallélæsning til projekter med udgangspunkt i en problemformulering, som er helt eller delvist udarbejdet af kursisterne. I løbet af året skal der således være en progression såvel i arbejdsformer som i faglige krav og i kravene til kursisters selvstændighed. Anvendelsesaspektet skal være i fokus gennem hele forløbet.

Det eksperimentelle arbejde og feltarbejde udgør en integreret del af undervisningen i alle 3 fag og har et samlet omfang svarende til ca. ¼ af uddannelsestiden, herunder skal kursisterne udføre laboratoriarbejde i fagene biologi og kemi i sammenlagt mindst 30 timer.

Det skriftlige arbejde i faggruppen skal:

- styrke tilegnelsen af naturvidenskabelig viden og arbejdsmetoder
- opøve kursisters evne til at formidle naturvidenskabelig information korrekt og præcist
- opøve kursisters evne til at redegøre for, analysere og diskutere eksperimentelle data og naturvidenskabelige problemstillinger
- give kursisterne mulighed for at fordybe sig i udvalgte naturvidenskabelige problemstillinger.

Den skriftlige dimension i faggruppen omfatter følgende elementer:

- journaler over feltarbejde og eksperimentelt arbejde
- rapporter udarbejdet på baggrund af journalerne
- opgaver af forskellig art til styrkelse af læreprocessen
- produkter som resultat af projektarbejde.

3.3 It

It inddrages i undervisningen ved anvendelse af fx:

- it-baseret undervisningsmateriale, naturvidenskabeligt materiale og data
- naturvidenskabelige undervisningsprogrammer, dataopsamling, databehandling og dataanalyse
- programmer til modellering, visualisering og simulering.

3.4 Samspil med andre fag

Undervisningen kan lægge op til samspil med fag uden for faggruppen med det formål yderligere at uddybe og perspektivere kernestof og anvendelsesaspekter i de tre fag.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

De faglige mål og det faglige indhold er grundlaget for den løbende evaluering.

Den individuelle evaluering tager udgangspunkt i kursistens indsats og faglige niveau i den daglige undervisning og i det skriftlige arbejde. Evalueringen giver baggrund for en vurdering af, om der er behov for ændringer af kursistens arbejdsindsats og arbejdsmetode, herunder samarbejde med andre kursister.

Den kollektive evaluering tager udgangspunkt i undervisningen. Her vurderer lærer og kursister i fællesskab, om der er behov for justeringer og ændringer af arbejdsformer m.m., således at målene for undervisningen opfyldes.

4.2 Prøveform

Der afholdes en individuel, mundtlig prøve på grundlag af en opgave udarbejdet af eksaminatorerne. Opgaverne skal indeholde en overskrift og underspørgsmål samt kendt og/eller ukendt bilagsmateriale, som så vidt muligt omfatter emner/elementer fra alle de tre fag. Bilagsmaterialet kan omfatte tekst, figurer, levende materiale, laboratorieudstyr, modeller m.m. Det eksperimentelle arbejde skal indgå i så mange af opgaverne som muligt og eksaminationen tager udgangspunkt i et af de fællesfaglige emner eller projekter, der er arbejdet med i undervisningen.

Eksaminationstiden er 30 minutter. Forberedelsestiden er 60 minutter.

4.3 Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål, som er angivet i 2.1.

Ved bedømmelsen lægges der vægt på, om eksaminanden kan:

- udtrykke sig klart, præcist og forståeligt om naturvidenskabelige emner i et korrekt fagligt sprog
- analysere figurer og data og sætte dem i relation til relevante forklaringsmodeller
- beskrive og strukturere naturvidenskabelige informationer og problemstillinger
- forklare enkle sammenhænge mellem teori og praksis
- skelne mellem en teoretisk model og den observerede virkelighed

- beskrive eksperimenter samt præsentere data og vurdere resultater
  - forholde sig til naturvidenskabelige problemstillinger fra dagligdagen og i den aktuelle debat
  - vurdere konsekvenserne af lokale natur- og
- samfundsmæssige forhold set i en regional eller global sammenhæng.
- Der gives én karakter på baggrund af en helhedsvurdering af eksaminandens præstation.

